

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 47 (456) | ГОД IX | 22 ЛІСТАПАДА 1964 г. | ЦАНА 60 гр.

IV ПЛЕНУМ ГПБГКТ

У мінулую нядзелю адбылося чацвёртае пленарнае пасяджэнне Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Апрача членаў Галоўнага праўлення, старшынь рэвізійных камісій і актывістаў БГКТ у пленуме ўзялі ўдзел былы старшыня БГКТ, да нядаўна працаўнік Міністэрства унутраных спраў Уладзімір Станкевіч, прадстаўнік Ваяводскага Камітэта партыі Уладзімір Сянкевіч, прадстаўнік МУС Вацлаў Рукат і прадстаўнік Ваяводскай рады народвай Мікола Куц. Даклад прэзідыума ГП чытаў сакратар ГП Уладзімір Юзвюк. У дакладзе, між іншым, ён сказаў:

«Вялікае ўздзеянне на насельніцтва мелі фестыны 20-годдзя. Яны праводзіліся ў кожным павеце пры супрацоўніцтве з мясцовымі ўладамі. Атракцыйнае месца, даклад, мастацкая частка, якую найчасцей падрыхтоўвалі мясцовыя самадзейнікі, танцы сцягвалі на фестыны па 2—3 тысячы чалавек акружаючых вёсак. Тут, апрача арганізаванага адпачынку і культурнага ўздзеяння, даводзіліся да свядомасці насельніцтва пастановы IV З'езда партыі. Кінасеансы з кароткімі гутаркамі, публікацыі, экскурсіі, конкурсы і іншыя мерапрыемствы — усё гэта было накіравана на адзначэнне 20-годдзя нашай краіны».

Дакладчык гаварыў аб будучай працы таварыства. План працы прадбачвае ў гэтым квартале 148 дакладаў і гутарак перад канцэртамі эстрады «Лявоніха», кінасеансамі: у час выездаў членаў актыву ў гурткі. У галіне асветы прадбачваецца далейшае пашырэнне супрацоўніцтва з настаўнікамі і школьнымі ўладамі: удзел у нарадах, арганізаванне настаўніцкіх канферэнцый, адзначэнне дня настаўніка, паладжванне аўтарскіх сустрэч нашых пісьменнікаў, кальпартаж выдавецтваў і г.д.

Прадбачана супрацоўніцтва ў галіне развіцця асветы сярод дарослых. Ужо ў двух паветах — Бельскім і Гайнаўскім — праведзены ўступныя гутаркі на гэтую тэму.

Нашыя выдавецкія планы прадбачваюць выхад альманаха членаў літаратурнага аб'яднання «Белавежа», зборніка мясцовых беларускіх песень, зборніка паэзіі Віктара Шведа, матэрыялаў папулярна - навуковай сесіі аб дасягненнях 20-годдзя Польшчы і 10-годдзя беларускага таварыства, календары і некаторыя іншыя публікацыі.

Дакладчык ахарактарызаваў паасобныя аддзелы, іх працу з гурткамі і паказаў дасягненні і хібы ў гэтай галіне.

Пасля даклада разгарнулася шчырая і надзвычай плённая дыскусія, у якой узяло ўдзел 16 чал. Выступаючыя мала гаварылі аб дасягненнях, якія бясспрэчна ёсць, ды і не малыя. Не для таго сабраліся яны тут, каб захапляцца дасягненнямі, але каб сваімі крытычнымі выступленнямі, заўвагамі і прапановамі накрэсліць шлях на далейшы перыяд дзейнасці.

Прэзідыум IV Пленума. Даклад чытае сакратар ГП БГКТ Ул. Юзвюк.

Старшыня Сакольскага аддзела Аляксандр Рафаловіч расказаў прысутным аб тым, як аддзел аб'яднаў вакол сябе добры актыў, які выязджае ў прыдзеленыя яму гурткі БГКТ. Гурток у горадзе Саколцы зусім не праяўляў дзейнасці. Актывізаваўся ён толькі тады, калі да праяўлення прыйшлі новыя людзі, калі выбралі новага старшыню і сакратара. Зараз наладжваецца клубная праца і прыходзяць людзі ў аддзел — словам усё карысна змянілася.

Трапны выбар старшыні гуртка — надзвычай важная справа. Патрэбны тут разважлівы, ініцыятыўны, з аўтарытэтам чалавек. На гэтую справу ў сваім выступленні звяртаў увагу Сяргей Аверчук з Кузніцы.

Сакратар праўлення Сямяцічкага аддзела Сяргей Крэйза гаварыў аб неабходнасці адпаўляць даныя аб гуртках. Справа ў тым, што многія людзі адыходзяць з вёскі ў горад, і неаднойчы не знойдзеш у гуртку столькі членаў, колькі выказвае дакументацыя.

Гурткі БГКТ на вёсцы напатыкаюць на цяжкасці ў сваёй працы. Да гэтага часу яшчэ не сканкрэтызаваны галоўныя заданні гуртка. Часта здараецца, што гурток БГКТ або займаецца ўсім, або — нічым. Гэту справу закрануў старшыня літаратурнага аб'яднання «Белавежа» Аляксандр Баршчэўскі. Гаварыў ён і аб іншых праблемах. Для маладых літаратараў неабходны абмен думак і непасрэдныя кантакты з пісьменнікамі Беларусі. Аляксандр Баршчэўскі прапанаваў таксама арганізаваць драмгурток пры ГП, які мог бы выязджаць з пастаноўкамі, і ўвесці ў Сакольскім ліцэі беларускую мову.

Актывіст БГКТ Францішак Берніковіч прысвяціў сваё выступленне працы навуковага гуртка. Гуртку неабходны перспектыўны план працы, — гаварыў Берніковіч. Ён, а таксама Віктар Швед дамагаліся, каб ГП пастаралася дабіцца, каб актыў БГКТ мог выязджаць на экскурсіі ў БССР.

Прадстаўнік ВРН Мікола Куц шмат месца прысвяціў працы гурткоў БГКТ у асенне-зімовы перыяд. Гаварыў аб гэтым таксама і прадстаўнік Ваяводскага камітэта ПАРП Уладзімір Сянкевіч. Аб працы гуртка гаварыў і былы старшыня БГКТ Уладзімір Станкевіч.

На аснове даклада і плённай творчай дыскусіі пленарнае пасяджэнне прыняло пастанову аб паляпшэнні культурна - асветнай дзейнасці БГКТ, пашырэнні яго выхаваўчай ролі.

Удзельнікі IV Пленума.

М. ХМЯЛЕЎСКІ
Фота В. Рудчык

Горкія буракі

Ля дарогі, што са Шчытоў вядзе ў Орлю, стаяў воз, акуратна заладаваны ачышчанымі цукровымі буракамі. Ужо вечарэла. Гаспадар Васіль Себесевіч з хутара Антанова выпраг каня і, аставіўшы воз на полі, адправіўся дамоў.

— А воз з буракамі чаму пакідаеце? — заўважыў я не скрываючы свайго здзіўлення.

— Я тут зараз назад прыеду, — выясніў гаспадар. — Толькі з'ем нешта і гадзіну-дзве праспплюся.

— Што ж вы ноччу рабіць будзеце ў полі?

— Буракі павязу ў Бельск.

Са Шчытоў на прыёмачны пункт, які знаходзіцца пад Бельскам ля вёскі Аўгустова, больш-менш 17 кіламетраў. Маючы на гумавіку паўтары тоны грузу, каб толькі даехаць і вярнуцца назад, трэба патраціць каля 7—8 гадзін часу. Людзі аднак возяць, не лічацца з часам. Клянуць, праклінаюць усіх і ўсё на гэтым свеце і чакаюць, цэлую ноч чакаюць у чарзе, покуль з'явіцца прыёмшчык. Потым вяртаюцца дамоў і змучаныя, не выспаўшыся, грузяць наступную фуру салодкіх корняў, ды зноў нанач у дарогу.

Паводле плошчы палёў, якую адводзіцца штогод пад цукровыя буракі, Бельскі павет займае другое месца ў Беластоцкім ваяводстве (першае прыпадае для Высока-Мазавецкага павета). Сяляне на Бельшчыне ўжо здаўна займаюцца вырошчваннем гэтай карыснай сельскагаспадарчай культуры. **У многіх раёнах Бельскага павета плантатары дабіваюцца чатырохсот цэнтнераў з гектара.** Сёлета суша не спрыяла буракам. Але многія сяляне сабралі па 300 цэнтнераў буракоў з гектара. Гэта дваццаць тысяч даходу (зразумела, не ўлічваючы коштаў сялянскай працы) і корм. З буцвення можна зрабіць сілас, а цукроўня

(Працяг на стар. 4)

Клуб маладых літаратараў

Па ініцыятыве Ваяводскага праўлення Саюза сялянскай моладзі сарганізаваўся ў Беластоку **Карэспандэнцыйны клуб маладых.** Членамі Клуба з'яўляюцца маладыя людзі, праяўляючыя творчы талент і спрабуючыя сваіх магчымасцей у паэзіі і прозе. Падобных клубаў у нашай краіне ёсць ужо дзесяць. **Асаблівасцю беластоцкага Клуба з'яўляецца тое, што ён аб'ядноўвае палякаў і беларусаў.**

Дзейнасць Клуба зводзіцца ў асноўным да таго, каб дасканаліць творчыя ўмеласці членаў шляхам сяброўскіх абмяркоўак сваіх твораў, праз творчыя семінары і ўзаемны абмен вопытам. Клуб мае свайго кансультанта, якім з'яўляецца доктар філалагічных навук Пётр Кунцэвіч. Кансультант ацэньвае творы пачынаючых літаратараў і дапамагае ім ставіць першыя крокі ў літаратурнай творчасці.

Карэспандэнцыйны клуб маладых у Беластоку адкрыты для ўсіх, хто толькі спрабуе пісаць вершы, апавяданні, або распрацоўку нейкіх іншых літаратурных жанраў на польскай, беларускай ці кожнай іншай мовах. Арганізацыйныя справы Клуба вядзе Ваяводскае праўленне ССМ і туды трэба звяртацца, каб аформіць сабе членства.

Клуб на сваім першым сходзе выбраў праўленне, якое ўзначаліў малады таленавіты паэт Аляксей Казберук. (вр)

„CONCORDE"— НЕ ЗАЎСЁДЫ „ЗГОДА"

Невядома, гэта прыпадковая назва ці глыбока абдуманая. Гістарычныя акалічнасці пацвярджаюць хутчэй другое: працу над самалётам будучыні, названым «Concorde» («Згода»), пачалі ў Францыі ў 1959 годзе, г. зн. у час, калі зусім рэальным здавалася аб'яднанне Заходняй Еўропы на аснове прынцыпаў, высунутых дэ Голем. Гэта быў бы самалёт будучыні. Вызначаны былі для самалёта наступныя тэхнічныя дадзеныя: вага — 200 тон, аб'ёмнасць — больш 200 пасажыраў, сярэдняя хуткасць — 2800 км/гадз (у два разы хутчэй за гук). Такую хуткасць дасягае дзякуючы чатыром рэактыўным маторам такой магутнасці, якіх яшчэ не прымянялі.

Будова такіх гіганцкіх самалётаў патрабуе мільярдных сум і аплаціцца толькі пры выпуску доўгіх серый. Францыя не ў сілах была ўзяцца самастойна за гэтую справу. Нельга забываць і аб тым, што яе фінансы былі значна аслаблены выдаткамі на выраб атамных і вадародных бомб.

У сярэдзіне гэтага года, калі была закончана праца над праектам, у Парыжы зразумелі, што «Concorde» можа паявіцца да 1970 года толькі пры тэхнічнай і фінансавай дапамозе саюзніка. Найлепшым партнёрам Францыі ў тым выпадку былі б Злучаныя Штаты, але дэ Голь нават не думаў ім прапанаваць. Бо тады трэба было б адмовіцца ад ідэі заходнееўрапейскай самастойнасці і незалежнасці ад ЗША, якую так старанна будаваў дэ Голь. Не бралася пад увагу і ФРГ, яшчэ да нядаўна найлепшы партнёр Францыі, бо ФРГ не мела яшчэ дастатковай базы на будову такога гіганта.

У такім становішчы Францыя мела да выбару два варыянты: абаперціся на прамысловасць шасці краін Супольнага Рынку, здраджваючы ўсім партнёрам таямніцу канструкцыі і дзяліцца магчымымі даходамі, або папрасіць дапамогі ў байкатаванай Супольным Рынкам Вялікабрытаніі. Дэ Голь выбраў другі варыянт. Лонданскі ўрад прэм'ера Х'юма прыняў прапанову Парыжа, вядома, не з сяброўскіх пачуццяў, але таму, што ўбачыў у гэтым для сябе карысць. Англійскім кансерватарам здавалася, што супрацоўніцтва з Францыяй (як выраз збліжэння з Супольным Рынкам і як выраз незалежнасці ад ЗША) дапаможа ім перамагчы ў выбарах. Дагавор з Францыяй не памог кансерватарам, а Францыя зноў засталася без партнёра.

Лейбарысцкі ўрад Уільсана, які высунуў праграму ашчаднасці, не хоча брацца за неправераную справу і адмаўляецца ад дагавору з Францыяй, тым больш, што амерыканцы зайшлі ўжо далей у будаўніцтве пасажырскага самалёта з вялікай хуткасцю (Савецкі Саюз таксама).

У Лондане паслугоўваюцца савецкім аргументам, што толькі якасць, а не паходжанне самалёта, можа мець рашаючае значэнне пры закупе. Пажывем — пабачым.

Пакуль што вернемся да Францыі, якая з горыччу і ў адзіноце раздумвае над марнасцю сваіх надзей на сяброўскае аб'яднанне заходнееўрапейскіх саюзнікаў.

Сёння знак запытання стаіць не толькі над рэалізацыяй праекту французскага самалёта будучыні (хоць дэ Голь паабяцаў, што Францыя сама яго зробіць), але і над Супольным Рынкам. Страціўшы цярплівасць, Францыя выставіла ФРГ ультыматум, у якім патрабуе, каб да 15 снежня былі абніжаны цэны на збожжа на заходнегерманскім рынку так, каб туды магло трапіць таксама і збожжа французскіх сялян. Для ФРГ гэта азначала б поўны ўпадак сваёй сельскай гаспадаркі.

Такім чынам, у заходнім саюзе зноў дойдзе да трэння, якое, незалежна ад вынікаў, пакіне на ім (саюзе) новыя шчыліны. Няўданыя крокі з «Concorde» — гэта толькі адзін з мноства прыкладаў.

Ул. Лазінскі

НАЦЫЯНАЛЬНЫ СЕМІНАР

Нядаўна ў Пшэмыслі (Жэшаўшчызна) адбыўся двухднёвы нацыянальны семінар для трох ваяводстваў — Беластоцкага, Люблінскага і Жэшаўскага. У семінары ўзялі ўдзел дзеячы культуры і прадстаўнікі нацыянальных меншасцей паасобных таварыстваў (беларускага, украінскага, яўрэйскага, літоўскага і рускага). З Беласточчыны прыехала ў Пшэмысль больш 20 асоб. Семінар распачаўся дакладам дырэктара Дэпартамента Міністэрства культуры Чэслава Калужнага на тэму «Задачы культурна-асветнай працы вынікаючыя з пастаноў IV З'езда ПАРП».

З наступным дакладам выступаў прадстаўнік Міністэрства унутраных спраў Галіна Мрозэк. Загаловак даклада: «Задачы звязаныя з дапамогаю цыганам у пераходзе на аселы спосаб жыцця».

З трэцім дакладам на семінары выступаў прадстаўнік Аддзела культуры ў Жэшове. Зместам яго было: рэпертуар для украінскіх аматарскіх калектываў. Пасля кожнага даклада разгортвалася шырокая дыскусія.

Удзельнікі семінара наведалі прыгарадную мясцовасць Мэдуку. Там былі на рэпетыцыі аматарскага танцавальнага калектыва, спаткаліся са старшынёй мясцовай ГРН, кіраўніком школы, светліцовай і бібліятэкаршай, якія расказалі аб сваёй культурна-асветнай дзейнасці.

У Пшэмыслі ўсе мы былі ў памяшканні Украінскага грамадска-культурнага таварыства, дзе пабачылі выступленні мясцовага украінскага мастацкага калектыва.

М. Х.

Ленінскі плакат

Памірае чалавек, застаецца яго імя. (Плакат Міклашэўскага і Замэчніка).

Выстаўка такога плаката адкрыта ў Беластоцкім Музеі рэвалюцыйнага руху. Экспануюцца тут найлепшыя працы, пазычаныя з Музея Леніна ў Варшаве.

У 1959 годзе гэты Музей супольна з мастакамі - жывапісцамі сарганізаваў І конкурс на плакат Леніна. На конкурс здадзена 170 прац.

Беластоцкая выстаўка не прыпадкова збеглася з 47-гадавінай Кастрычніка, і варта яе паглядзець. (вл)

Урачыстае пасяджэнне

7 лістапада ў памяшканні Галоўнага Праўлення БГКТ адбылося ўрачыстае пасяджэнне прысвечанае 47 гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. З дакладам аб Вялікім Кастрычніку выступіў сакратар партыйнай арганізацыі пры рэдакцыі «Нівы» Уладзімір Паўлючук (на здымку). Для ўдзельнікаў урачыстага пасяджэння быў дадзены канцэрт, на які злажыліся: выступленне курсантаў ігры на інструментах (сарганізаваны Гарадскім аддзелам у Беластоку) і выступленне мастацкага калектыва Рускага культурна-асветнага таварыства. Вялікая зала запоўненая членамі БГКТ і сімпатыкамі нагараджала апладысментамі кожны нумар праграмы.

Канцэрт для школьнікаў

На ўрачыстым пасяджэнні ў гонар Вялікага Кастрычніка ў пачатковай школе № 10 у Беластоку прыняў удзел прадстаўнік Савецкай Арміі, які расказаў аб жыцці і працы Савецкага народа. З канцэртам выступіла эстрада ГП БГКТ «Лявоніха», якая была вельмі цёпла прынята ўсімі прысутнымі.

Тэкст і фота М. Х.

СЕЎЦЫ ВЫСАКАРОДНАГА І ШЛЯХЕТНАГА

ГАДЫ БАДЗЯННЯЎ І ПОШУКАЎ

«Я нарадзіўся ў 1915 годзе ў горадзе Маскве, дзе мае бацькі апынуліся, выязджаючы з Варшавы ў бежанства. Маскву я, на жаль, не памятаю, таму што ў 1918 годзе пераехалі мы на запушчаную гаспадарку бацькоў, у вёску Сухавольцы, Гайнаўскага павета. З братам, малодшым ад мяне на два гады, прыходзілася з самага маленства дапамагаць бацькам у цяжкай працы на гаспадарцы. Школы ў нашай вёсцы не было, і таму пайшоў я вучыцца, маючы ўжо амаль 9 год, у суседнюю вёску Сакі. Да гэтага часу я ўжо ўмеў чытаць і нешта пісаць па-руску і па-польску. Па-руску навучыў мяне бацька, здаецца, за тры вечары, а па-польску я навучыўся сам. Калі настаўнік пераканаўся, што я нешта ўмею, прыняў мяне ў другі клас. У гэтым жа годзе я закончыў трэці і чацвёрты клас. Памятаю, як сумна было тады ў нашай хаце. Майго бацьку, які намагаўся ў той час выехаць з сям'ёй у Савецкі Саюз, арыштавалі за прыналежнасць да КПЗБ і засудзілі на два гады турмы. Пяты, шосты і сёмы класы пачатковай школы я закончыў у непадалёкім мястэчку Кляшчэлях, штодзённа ходзячы туды па чатыры кіламетры. Мне вельмі хацелася вучыцца далей, і таму бацька пастанавіў аддаць мяне ў Бельскую гуманістычную гімназію. Але пасля заканчэння чацвёртага класа я быў вымушаны па прычыне матэрыяльных нястач бацькоў вярнуцца дамоў і вучыцца два гады завочна ў Паўшэхным карэспандэнцыйным універсітэце. Гэта было танней. Такім чынам мне ўдалося кончыць пяты і шосты клас гімназіі старога тыпу біёлага-матэматычнага напрамку. Перспектыў на далейшую вучобу не было. Атрымаць працу я таксама не мог — бацька мой належаў да КПЗБ... Я астаўся пры бацьках, дапамагаючы ім у гаспадарцы. Я многа чытаў, падзарабляў сталяркай, маляваннем пейзажаў і ручным пабольшваннем здымкаў. Гэты апошні занятак мяне найбольш захапляў. У лістападзе 1938 года мяне пазвалі ў армію, у якой я праслужыў да выбуху II сусветнай вайны. У памятныя дні верасня 1939 года мне давялося прымаць удзел у абароне граніц з былой усходняй Прусіяй. Савецкая ўлада стварыла неабмежаваныя магчымасці вучыцца, і я ў снежані 1939 года, пасля здачы патрэбных экзаменаў, паступіў у другі клас Брэсцкага педагагічнага вучылішча. У гэты час я ўпершыню пачаў вывучаць беларускую мову і літаратуру. Не гледзячы на тое, што яшчэ ў дзяцінстве я чуў беларускую літаратурную мову, калі мой бацька чытаў «Грамаду» і «Маланку». Спачатку вывучаць мне яе было труднавата. Прыгадваецца, як многа мы рабілі памылак! Па некалькі дзесяткаў у адной дыктоўцы!.. У педвучылішчы я прабыў да фашысцкага нападу на Савецкі Саюз. Цемра нямецкай акупацыі не дала мне магчымасці працаваць настаўнікам, да чаго я рыхтаваўся ў педвучылішчы. Прыступіў я да гэтай працы толькі пасля вызвалення нашых старон Савецкай Арміяй і Войскам Польскім з-пад акупацыі. Цяпер цяжка ўявіць сабе, якім радасным і захапляючым быў для мяне дзень 8 верасня 1944 года, першы дзень маёй настаўніцкай працы. Нават не гледзячы на вельмі цяжкія ўмовы: без партаў, прылад, дапаможнікаў і падручнікаў — часта зусім прымітыўнымі сродкамі прыходзілася арганізаваць навучанне. Першая мая школа была непадалёк Кляшчэляў. Не было праграмы, а дзённікі трэба было рабіць з заблытаўшагася дома сшытка. Уся праца настаўніка ў той час была цяжкая, але адначасова і захапляючая, нават творчая. Часта трэба было быць аўтарам патрэбных тэкстаў, выпрацоўваць свае метады навучання. І ўсё гэта амаль з пустым жалудкам, месячы штодзённа ліпкую гліністую гразь па дарозе, якую трэба было пераадолець з хаты да школы ў Саках. Часы былі трывожныя. Страшэннае ўражанне на мяне зрабіў напад банды «Бурага», зборышча рознага роду фашысцкіх недабіткаў, на суседнюю вёску Залешаны. Вёска гэта знаходзілася ў некалькі соцен метраў ад школы, у якой я працаваў. Я быў сведкам як патаналі ў полымі будынкі, стракаталі кулямёты, зганяючы жыхароў вёскі ў адну хату, у якой бандыты намерваліся іх жыўцом спаліць. Некалькі сумленных людзей банда расстраляла, шмат цяжка папарылася ў агні палаючай хаты, іншыя ратавалі жыццё ўцёкам у дым пажару. Жудасны малюнак прадстаўлялі папялішчы і звугленыя астанкі людзей. Яшчэ дагэтуль стаіць

КНІЖКА ЗАВАЯВАЛА КАМЕНКУ

Яе бібліятэка лічыцца адной з лепшых у ваяводстве. Мае многа чытачоў, вядзе шырокую культурна-асветную працу ў вёсках.

Паедзем, паглядзім. З шашы паказальнік дарог: Старая Каменка. То тут. Вёска раскінулася на Сакольскіх узгорках, хаваецца ў далінах. На найвышэйшым узгорку новая школа, кіруе зрок на год мо' 2000, калі ўся вёска будзе мець такія хаты.

Але пакуль што і грамадская бібліятэка змяшчаецца ў цяперашняй хаце, хоць добрай і чыстай. Заняла адзін невялічкі пакойчык. Бібліятэкарша Тэрэса Жултка тут на месцы. Гэта ў яе хаце ўвесь гэты прыбытак мудрасці, якім яна кіруе, які падносіць людзям. Маладая жанчына — 26 год — нарадзілася і вырасла ў сваёй вёсцы. У ёй жа і працу з кніжкамі пачала за 300 зл, 8 год таму. Тады было інакш. І кніжак мала і ахвотных чытаць іх яшчэ менш. Цяпер у Тэрэсы 1008 чытачоў з яе і 12 іншых вёсак, у якіх мае свае пункты. Цяпер ужо кніжак замала — 3458 тамоў толькі. Яны плывуць па руках. У III квартале было 3756 пазычанняў.

Тайна паводзін кніжкі напэўна ў формах працы Тэрэсы і... у Тэрэсе самой. «Сярод сваіх людзей, усе знаёмыя» — тлумачыць яна, на пытанне, як удалося ёй дайсці да асяроддзя і здабыць любіцеляў кніжкі. І гэта сапраўды. Тэрэса не пачынала барацьбы за месца кніжкі ў сэрцах людзей сама. Інтуіцыйна спалучала свае намаганні з іншымі піянерамі новага ў вёсцы і інтуіцыйна ішла да агранома, хлопца таксама з той жа вёскі, да светліцовага. Усе былі свае, усе рабіць хацелі і адчувалі, што трэба рабіць для сваіх.

Адбываўся вясковы сход — на ім чытаўся ўрывак з кніжкі «Як выхоўваць цялят»; на сходзе сельскагаспадарчага гуртка таксама ўрывак з «На што і як вапнаваць».

Ужо існаваў «Гурток голаснага чытання» пры бібліятэцы, ужо арганізаваў ён вечары сельскагаспадарчай кніжкі, ужо на такі вечар рыхтавалася выстаўка ўсіх сельскагаспадарчых кніжак з бібліятэкі. Людзі чыталі супольна, абменьваліся думкамі, вучыліся. Але не толькі былі вечары і чытанне гаспадарскіх кніжак — не адным жа хлебам жыве чалавек.

Жанчыны мелі свае вечары і гутаркі над «Кніжкай кухарскай», дзеці над «Зайчыкам з разбітага люстэрка», моладзь над «Пераходам праз пекла». Злучаліся сілы, расла павага бібліятэкі. Сельскагаспадарчы гурток, гурток Саюза вясковай моладзі, гурток Аб'яднанага людовага стронніцтва, партыйная арганізацыя — усе разам (і разам са сваімі членамі) сышліся над кніжкай грамадскай, палітычнай. «XXII з'езд КПСС» — дасканалая тэма для абмену думкамі. Тэрэса кажа, што на пачатку ў яе ніхто такіх кніжак не пазычаў, цяпер крывая пнеца ўверх: Ад кагосьці калісьці я чула «трэба жыць з календаром у руках». Бібліятэка Тэрэсы жыве з календаром і выходзіць на гэтым дасканала. Яна не прапускае важных дат, а людзі вясковыя атрымліваюць добрую порцыю ведаў з розных галін. Прыклады: гадавіна ППР — у вёсцы ў святліцы вечар супольнага чытання кніжкі XX! гадавіна ўзнікнення ППР — кароткі ўспамін аб ППР на базе чытанай кніжкі «З дзеяў барацьбы ППР на Беласточчыне», гадавіна студзеньскага паўстання — вечар і чытанне «Аб студзеньскім паўстанні», гадавіна смерці Крашэўскага — адзін з перадавых чытачоў чытае сабраным найцікавейшы ўрывак з кніжкі «Morituri», а потым расказвае далейшы змест. Кніжка ў Старой Каменцы ў планавы спосаб вядзе сваіх сяброў праз эпохі і краіны, здарэнні і людзей. У ёй ёсць усё.

Прыклад Старой Каменкі вучыць, як многа можа зрабіць бібліятэка. Тут вакол яе працуе аматарскі тэатральны гурток, гурток вясковых гаспадынь пры ёй сарганізаваў свае курсы крою і шыцця, яна інспіравала выезд у тэатр (першы раз не было ахвотных, потым замнога).

Расце значэнне бібліятэкі і растуць людзі пры ёй. Калі першымі энтузіястамі 8 год таму можна назваць Тэрэсу Жултку, Сатурніна Доміна, Юзэфа Врублеўскага (тадышні аграном), то цяпер ужо цяжка пералічыць усіх энтузіястаў кніжкі і бібліятэкі. А гэта проста таму, што кніжка для Старой Каменкі сталася патрэбнай, сталася сябрам.

ВЕРА ЛЕЎЧУК

у маіх вачах вобраз майго найлепшага вучня Дзямянюка, якога банда жыўцом спаліла... Пасля перамогі народнай улады жыць стала спакайней. Пачала нармавацца і настаўніцкая праца. Паявіліся падручнікі, сшыткі, навучальныя прылады. А ў прыватным маім жыцці нічога не змянілася. Быў я ўсё яшчэ ў «кавалерскім стане». Ганяў мышэй і затыкаў дзіркі ў маім настаўніцкім пакойчыку, дзе я сам адзін жыў у вялікім школьным будынку. Прыходзілася нават гадаваць вожыка, каб ён дапамог мне ваяваць з мышамі. За 20 год маёй настаўніцкай працы давялося мне быць настаўнікам або загадчыкам у некалькіх школах. Асабліва памятным «момантам» была чатырохгадовая мая праца загадчыкам школы ў Клейніках. Гэта быў час напружанага культу адзінкі. Апрача прафесіянальнай настаўніцкай працы і абавязкаў загадчыка школы прыходзілася амаль штодзённа прымаць удзел у шматлікіх пасяджэннях розных устаноў і арганізацый гміннага цэнтра, дапамагаць мясцоваму сельскагаспадарчаму кааператыву, Гміннаму камітэту партыі, удзельнічаць у пасяджэннях і сесіях гміннага савета, даваць лекцыі для насельніцтва ў рамах ТВП і так бясконца. Здавалася. што ўжо ніколі не ўдасца адпачыць. Адзіным здавальненнем у той час было адчуванне, што з'яўляюся чалавекам патрэбным... У кароткім артыкуле няма магчымасці расказаць аб усім пройдзеным і перажытым за 20 год настаўніцкай працы і амаль 50 год жыцця. І ўсё ж такі ў ім болей было здавальнення і радасці, чым цяжкасцей і турбот. З якім хваляваннем сустракаюся я цяпер з маладымі людзьмі — ранейшымі маімі вучнямі, — якія зараз з'яўляюцца працаўнікамі розных устаноў. Іх пісьмы і ўдзячнасць — гэта найбольшая ўзнагарода мне, і яны заўсёды ўзмацняюць маю веру ў тое, што варта жыць, працаваць, шукаць...»

УЛАДЗІМІР ШКЛЯРУК
Вэйшкі, Бельскі павет

Для беластоцкай вёскі ў г. г. 1965–1970

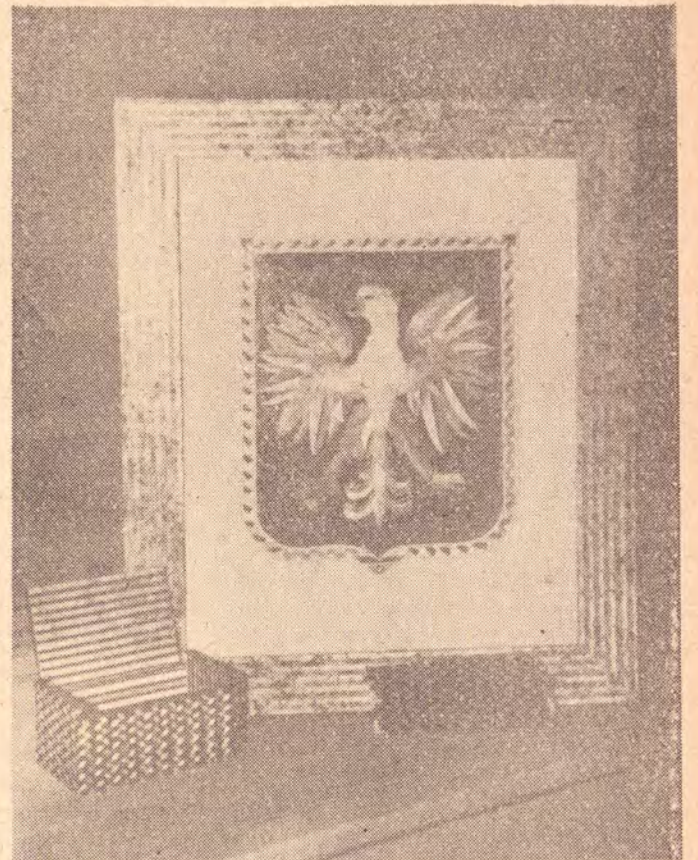
У плане развіцця вясковай службы здароўя знаходзяцца мясцовасці, у якіх у бліжэйшыя гады будуць сарганізаваны ці то Спулдзельні здароўя, ці Пункты аховы здароўя. Падаем план. У Бельскім: Рыбалы — спулдзельня здароўя, Страбля (1965 год) — Спулдзельня здароўя; у Беластоцкім: Зубкі (1965 год) і Юшкавы Груд 1966—70 — Пункты аховы здароўя; у Гайнаўскім павеце: Чыжы (1965 год), Ляўкова Старое, Клейнікі, Ласінка, Дубічы Царкоўныя — усе ў г.г. 1966—70; у Сямяціцкім — Тымянка і ў Сакольскім Бабікі. (вл)

ПРАЦА ЛЕЧЫЦЬ

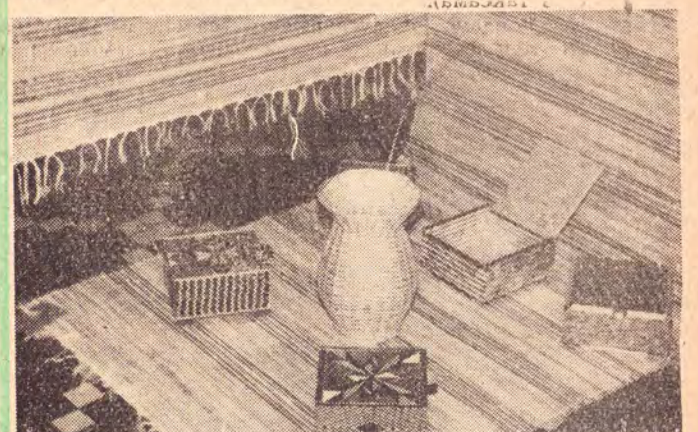
Бальніцу для нервова і псіхічна хворых у Харошчы найлепш, зразумела, мінаць як найдалей. Аднак няшчасці ходзяць па людзях і бальніца гэта, на жаль, не наракае на недахоп пацыентаў.

Сярод дрэў стаіць двухпавярховы будынак. Лекары - спецыялісты называюць яго аддзелам тэрапіі метадам заняткаў. Гэтая мудрая назва абазначае на практыцы, што пацыенты харашчанскай бальніцы дзень у дзень прыходзяць сюды на заняткі. У многіх пакоях стаяць кросны — звычайныя кросны, на якіх нашыя бабулькі і мамы рабілі палатно і іншыя тканіны. Тут хворыя ткуць на гэтых кроснах разнакалерныя саламяныя дарожкі, дываны, пакрывалы, капы, палавікі. Усё гэта зіхаціць яркай расфарбоўкай, вылучаецца вельмі цікавымі ўзорамі і старанай распрацоўкай. З ракіты выплятаюць кошыкі і кашоўкі самых розных кшталтаў і велічыні. **Але найбольш задзіўляюць розныя каробачкі, партсігары, а нават цэлыя вельмі складаныя малюнкі зробленыя з прыпечанай саломы. Гэта сапраўдныя цацкі. Праца пры іх патрабуе не абы якой умеласці і мастацкага смаку, а перш за ўсё, анельскай цярплівасці.** Трэба сцябло за сцяблом перабраць тысячы саломінак, кожную з іх прыпячы над электрычнай пліткай да адпаведнага колеру, дабраць патрэбны ўзор, скласці яго, наклеіць на паперу... Мала якому здароваму чалавеку хапіла б цярплівасці давесці да канца так марудную працу. Праца вяртае пацыентам пераканане аб іх прыдатнасці ў жыцці. Дырэкцыя бальніцы наладзіла нядаўна спецыяльную выстаўку, на якой дэманструюцца вырабы пацыентаў. Выстаўка цікавая і павучальная. Варта яе пабачыць.

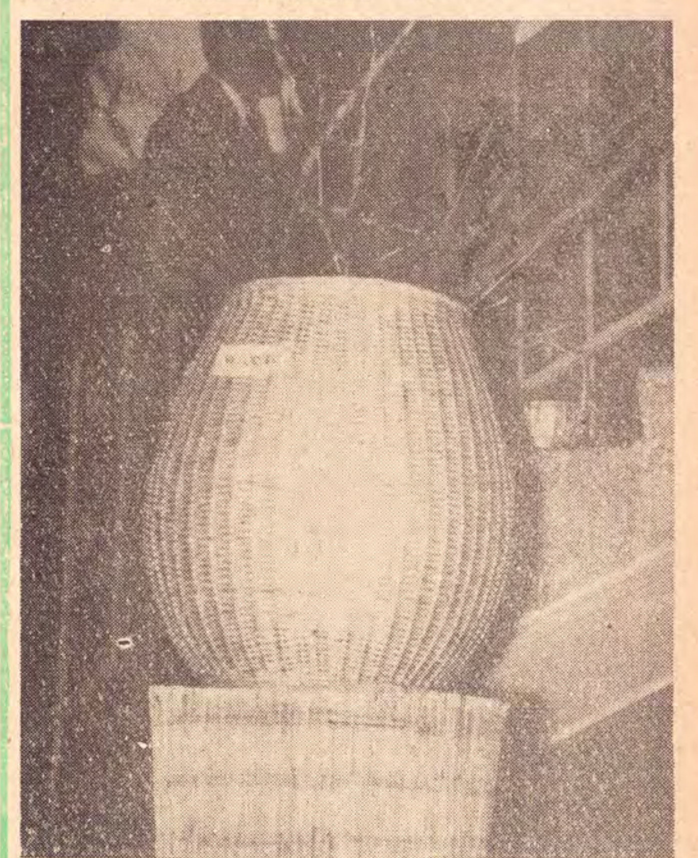
В. Рудчык
фота аўтара

Гэты наш дзяржаўны герб зрабілі са звычайнай саломы пацыенты бальніцы для нервова і псіхічна хворых у Харошчы. Шкада толькі, што чорна-белая фатаграфія, а тым больш фатаграфія ў газеце, не толькі не аддае далікатнага малюнку, але яшчэ зацямняе багацце тонаў. (Каробачка побач таксама з саломы).

На саламянай дарожцы стаяць саламяныя каробачкі, сярод іх — кошычак з ракіты, а на сцяне саламяны дыванік. Усё гэта выйшла з-пад рук людзей, пра якіх неаднойчы абразліва гаворым «вар'яты».

Ці патрапіш выплесці з ракіты вось гэтакую бочку, або выткаць шматкаляровы дыван?

Адкрыццё Дома культуры імя Кастуся Каліноўскага ў 1965 годзе

Зайшлі змены ў тэрміне адкрыцця Дома культуры ў Гарадку, якому, як мы нядаўна інфармавалі, вырашана даць імя Кастуся Каліноўскага. Адкрыццё дома - помніка, якое мела адбыцца 7 лістапада г.г. перанесена на пазней. На такое вырашэнне скаліся дзве прычыны. Прадпрыемства, якое будуе Дом, абавязалася закончыць у студзені 1965 г. кіназалу, здачу якой планавалася на пазнейшыя месяцы (7 лістапада мелася адбыцца адкрыццё без кіназалы). Камітэт пабудовы Дома культуры вырашыў цяпер крыху пачакаць і зрабіць урачыстасць адкрыцця, калі будзе гатовы цэлы аб'ект. Па-другое, вырашана адпаведна падрыхтавацца і да самой урачыстасці. Між іншым, складаецца мастацкая праграма, у якой ганаровае месца займе постаць Кастуся Каліноўскага.

Калі будаўнікі стрымаюць слова, адкрыццё дома-помніка можна будзе прыўрочыць да 127 гадавіны з дня нараджэння Кастуся Каліноўскага (21 студзеня 1965 г).

(рл)

ГОРКІЯ БУРАКІ

(Працяг са стар. 1)

ад кожнага цэнтнера буракоў дае селяніну 4 кілаграмы высладкаў, якія з'ўляюцца адборным кормам для жывёліны.

Пад восень мінулага года эканамічны камітэт пры Савеце Міністраў устанавіў новыя, больш карысныя для селяніна ўмовы кантрактацыі цукровых буракоў. Значыць дзяржава наша праяўляе глыбокае зацікаўленне ў пашырэнні плошчы пад гэтую расліну. Становішча дзяржавы знайшло пацвярджэнне ў пастановах IV з'езда ПАРП, дзе гаворыцца аб шырокай кантрактацыі сельскагаспадарчых культур.

Сяляне ахвотна карыстаюць з гэтай глыбокай крыніцы даходу, карыстаюць нават тады, калі прыходзіцца ім штогод начаваць пад голым небам, чакаючы ў чарзе.

Кантрактацыяй і скупкай цукровых буракоў займаецца на Беласточчыне цукроўня Саколуў, якая мае ў Беластоку свой Інспектарат плантацыі. **У Бельскім кантрактацыйным раёне, які ахопліва таксама ўвесь Гайнаўскі павет, знаходзіцца ўсяго ледзь пяць прыёмных пунктаў.** Знаходзяцца яны ў мясцовасцях: **Аўгустова** пад Бельскам, **Гацькі, Грыгораўцы, Кленікі і Гайнаўка. Ці не замала гэтых пунктаў? Дзе маюць здаваць цукровыя буракі сяляне, скажам, з наваколля Нарвы і Нараўкі, Дубіч Царкоўных і Кляшчэляў?**

Новыя пункты прыёму, зразумела, карэнна аблегчылі б жыццё сялянам, многа раз павялічваючы сям'ю плантатараў цукровых буракоў. Прадстаўнік цукроўні **Ян Алендзкі**, гаворачы аб гэтых справах, ні адным слаўцом не заікнуўся пра магчымасці ўтварэння новых пунктаў у Бельскім раёне.

Можа тады цукроўня шукае нейкага іншага выхаду з крытычнага становішча? Яе ж першым абавязкам — спяшаць на дапамогу тым, хто дастаўляе сыравіну.

— Мы кожнаму плантатару, — сцвярджае Ян Алендзкі, — дакладна вызначылі тэрмін пастаўкі буракоў. Каб сяляне трымаліся гэтых тэрмінаў, не было б гэтакай таўкатні на прыёмных пунктах.

Цукроўня распланавала прыём буракоў на два месяцы: ад верасня да 20 лістапада. **Гэта перыяд многіх неадкладных асенніх прац у полі і ў панадворку. Гаспадара падганяюць частыя дажджы і холад.** Ці можа ён сядзець з заложанымі рукамі і глядзець на каляндар, чакаючы свайго тэрміну? Ці можа ён вазіць буракі, калі яму неабходна трэба капаць бульбу, або касіць атаву?

20 кастрычніка на прыёмным пункце ў Аўгустове выстраілася даўжэзная чарга. Шнурок гарбатых вазоў сягаў амаль першых хат Бельска. Дзядзька Васіль з Шчытоў стаяў 31-шым ад канца. З трывогай глядзеў на сонца, якое прабіваючыся праз шэрыя хмары штораз хутчэй і хутчэй апускалася да зямлі.

«Ану ж прыёмшчыку захочацца закрыць сваю кантору?» — з трывогай падумаў Васіль.

І было чаго баяцца. **Рабочыя на прыёмачных пунктах не маюць дакладна акрэсленага часу працы.** Начальнікі ім прыказалі: прыймаць ад світу да змяркання. **Інакш кажучы, кожны прыёмшчык сам сабе вызначае гадзіны працы.** Нічога тады дзіўнага, што пад вечар на прыёмачных пунктах аж гудзе ад звонкіх, сакавітых славечкаў. Васілю са Шчытоў пашчаслівілася, але 30 іншых гаспадароў 20 кастрычніка (ці толькі тады?) засталіся чакаць на другі дзень.

— Цёмна, няма святла, — сказаў кіраўнік і закрыў кантору. Святла сапраўды тут няма, хаця нейкіх 300 метраў далей у хатах зіхацяць электрычныя лямпачкі.

— Добрая рэч — цукровыя буракі, — прыходзілася часта чуць ад многіх сялян. — Даход даюць добры, але валакатні пры іх! А потым, як бы табе ласку рабілі, што прымаюць.

Сколькі ж горычы ў гэтых славах, якія, на жаль, не пазбаўлены праўды. Застаецца многа часу — амаль круглы год — каб людзі, ад якіх залежыць развіццё цукровага промыслу, дакладна справу прадумалі.

ВІКТАР РУДЧЫК

ДУБІНА

Дубіна — абшар счарнелых хмызнякоў, здзічэлай травы, хісткай твані. Пакрай прытаіліся вёскі — Чахі Забалотныя, Волька Выганоўская, Паўлінава. Яны прывыклі да такой Дубіны, мелі з яе карысць: меншую карысць у даждлівыя гады і большую — у засуш.

— Калі прыехалі меліяратары, людзі казалі: праваляцца са сваімі трактарамі скрозь зямлю, у Амерыку.

Прайшло чатыры гады.

Дубіну пасечана чорнымі равамі, у якіх цякла каламазная вада. За вячэраю бацька тлумачыў:

— Меліярацыя добрая ў мокрае лета.

Сям'я дзелавіта заядала бульбу з кіслым малаком і маўчала, як бы думаючы: «А што будзе ў сухое лета?» Дарэчы, гэтае пытанне не наводзіла непакою: на наш век хопіць вады Дубіне.

У школе пачаўся сход. Сын прысеў спераду — малады з маладымі; бацька сядзіць ззаду — стары са старымі. У павестцы дня: чаму водная суполка не атрымоўвае штучных угнаенняў?

Людзі злосныя.

— Калі не хацелі, тады давалі!

— Цяпер хочам, але не даюць, — азваўся другі голас.

— Трава перастане расці, — дадаў сын.

Бацька пагладзеў яму ў спіну і ўсміхнуўся хітравата жмурачы вочы.

Забраў голас аграном.

— Грамадзяне! Чытаем у газетах і чуем па-радыё, што прамысловасць не паспявае за патрэбамі сельскай гаспадаркі... Нашы надзелы штучных угнаенняў кіруем, у першую чаргу, туды, дзе пачынаем меліяраваць, загаспадароўваць сенажаці. Але ёсць надзея, што будуць дадатковыя надзелы, і тады вы атрымаеце сваю долю...

Са звалкі паперы на стале бяру зграбную папку.

Чытаю: водная суполка «Дубіна» ў Вольцы Выганоўскай, ГРН Грыгораўцы. Плошча 524,56 гектараў. Да суполкі належаць гаспадары Волькі Выганоўскай, Грыгораўцаў, Алекшаў, Паўлінава...

Адзін дакумент мае філасофскі ўступ:

«Дзеля ўздыму сельскагаспадарчай вытворчасці патрэбна стварыць глебе адпаведныя ўмовы». (кропка).

Пасля ўсведамляю я сабе, што сэнс гэтых слоў, нягледзячы на іх агульнасць, з'ўляецца адназначным. Датычаць яны праведзенай меліярацыі.

— Ёсць гаспадары, якія прадаюць цяпер па **дваццаць** тон сена, — сказаў хтосьці ў зале.

Дубіна шчодра сплачвае свой доўг удзячнасці за вызваленне яе ад балотнага патопу. Сплачвае доўг і яшчэ зарабляе на сваё ўтрыманне. За ялаўку заведзеную да парадзістага бугая член суполкі мае ільготу ў дастаўках збожжа, якім можа аплаціць — на некалькі год наперад — кошты ўтрымання меліярацыйных равоў у належным парадку.

Бацька з апетытам смакуе яблыка. Сын глядзіць у цёмнае акно, аб чымсьці думае. Магчыма, затрывожыла яго тая паспешлівасць, з якой Дубіна сплачвае свой доўг. Сплаціць і што далей?

Было без пяці мінут палавіна шостай, калі аграном і я дабраліся да станцыі ў Грыгораўцах, дзе затрымліваецца апошні вячэрні поезд з Чаромхі ў Бельск. Не ведаю чаму я загаварыў аб гнаявой жыжцы і кампосце. Я расказаў аб гэтым і неспадзявана пачуўся ў ролі павятовага Калумба.

Я загаварыў:

— Праз зіму гаспадары могуць назапасіць кампосту і жыжкі столькі, каб на весну ўгноіць сенажаці не аглядаючыся на дадатковыя надзелы штучных угнаенняў...

У цемнаце не было відаць твару аграногма, які нецярплівым голасам абарваў мяне:

— Нічога не выйдзе з таго...

Хвіліну маўчалі. Здавалася мне, што счоўп я якуюсьці непрабачальную наіўнасць у прысутнасці спецыяліста, які зараз ўлепіць мне двойку бы недавучанаму вучню.

Аграном першы парушыў нялоўкае маўчанне:

— Думаеце, калі атрымаюць прыдзелы штучных угнаенняў для сенажацяў — трава палепшае? Усё панясуць на поле, а трава, як расла так і будзе расці — штораз горшая...

І махнуў рукою.

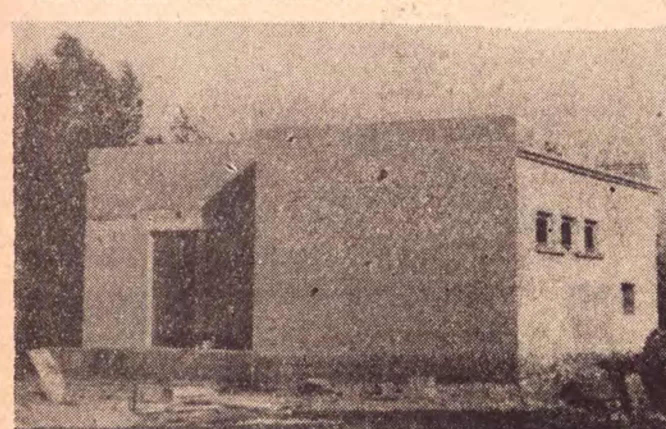
САКРАТ ЯНОВІЧ

Кожына з новай маставой.

Кожынская школа (злева) і крама.

Кожынская малачарня.

НАШЫ ВЁСКІ

КОЖЫНА

Вёска раздзяляецца паласой сенажацяў на дзве часткі. Гэтыя дзве палавіны вёскі часта спаборнічаюць паміж сабою. Сяляне рашылі пабудаваць маставую, улажыць нарожнікі, а потым тратуар. Частка вёскі, на пачатку якой знаходзіцца не так даўно пабудавана школа, выйграла спаборніцтва. Сяляне летам узяліся за работу. Звезлі камень, пясок, зладжылі нарожнікі і выбрукавалі маставую. Засталося толькі ўлажыць тратуар.

Каля школы арганізаваўся зараз вясковы цэнтр. Побач школы пабудавана крама. У некалькіх метрах ад крамы заканчваецца будова сялянскай малачарні. Прыгожая школа, крама і малачарня, рамонт вуліц сведчыць аб дружнасці вёскі, аб імкненні сялян да палепшэння свайго быту.

Тэкст і фота
М. Хмялеўскі

МАРЫ АБ СВ

АРТЫКУЛ ДЫСКУСІЙНЫ

У Старой Вёсцы няма людзей адзінокіх. Хіба нейкі дзівак, які пасяліўся за вёскаю, хіба нейкі злачынец, ад якога ўсе старонкаць, або валакіта нейкі з цэлага свету. Але нармальныя жыхары Старой Вёскі не могуць быць адзінокімі.

Кожны жыхар Старой Вёскі мае ў вёсцы кума, свата, бліжэйшую і далейшую радню, а перад усім — мае суседзяў. Суседзі цікавяцца ўсімі і ўсім. Жэніцца, скажам, Дамян з Манькаю — талкуе аб тым уся вёска. Аказалася Манька ліхою жонкаю для Дамяна — таксама ўсе аб гэтым ведаюць: ганяць Маньку, спачуваюць Дамяну. Зладзілася Дамяну няшчасце, літуецца над ім радня, раяць суседзі, дапамагае вёска. А найважнейшае — што ўсё тут адбываецца на вачах усе вёскі што ўсе падзеі ў Дамянавым жыцці, кожны яго паступак знаходзяць у вёсцы свой водгук. Калі Дамян жаніўся з Манькаю, людзі аб тым ведалі, а што Манька аказалася ліхою жонкаю, віна ў тым не толькі Дамяна, але і Дамянавых бацькоў, братоў, кумаў, суседзяў, якія добра ведалі Маньку і не маглі гэтага прадбачыць.

І так вось жыў бы сабе Дамян у Старой Вёсцы, аж да смерці, знаходзячы ў вясковым грамадстве падпору свайго існавання.

Дамян аднак пакінуў Старую Вёску і пераехаў з сямействам у горад.

* * *

Восенню паехаў я ў Старую Вёску. Паджылы селянін частаваў мяне малаком і расказваў свае клопаты. Потым аглядаў я сямейныя здымкі, якіх мноства вісела на сценах у вялікіх рамках за шклом. Гаспадар паказаў на адзін са здымкаў і сказаў:

— А гэта ж Дамян, мой брат. Ведаеце яго?

— Не, не ведаю.

— А вы з Беластока?

— Так, з Беластока.

— Ды ён жа жыве ў Беластоку на Доўгай вуліцы, у гэтым доме з вялікімі балконамі.

— Так, але я яго не ведаю.

На жаль, я сапраўды не ведаю Дамяна, а Дамян мяне не ведае. Ды не толькі мяне. Дамян не ведае людзей, якія жывуць на Доўгай вуліцы, у тым самым, што ён, будынку, якія ходзяць па гэтай самай, што і ён, лесвіцы. Бо ў вялікім горадзе няма суседзяў. Ёсць толькі будынкі, якія тут называюцца «блёкамі» і ў якіх жывуць сотні невядомых людзей.

Страціў Дамян у Беластоку не толькі суседзяў. Радня засталася далёка, і не зразумець ёй цяперашніх Дамянавых клопатаў. Родная маці здзіўляецца, як можна мець грашовыя нястачы, атрымліваючы дзве тысячы злотых у месяц. І ў гэтым няма Дамяну спачування

У ДАПАМОГУ НАСТАЎНІКАМ

НАРОДНЫЯ ЗВЫЧАІ БЕЛАРУСКАГА НАСЕЛЬНІЦТВА БЕЛАСТОЧЧЫНЫ

(Метадычная кансультацыя)

Як паказвае вопыт працы школ, у якіх выступае беларуская мова (у аднолькавай меры для школ з беларускай мовай навучання і школ, дзе беларуская мова выступае як прадмет), у чацвёртым класе настаўнікі адчуваюць найбольшую цяжкасць у рэалізацыі тэмы «Жыццё, звычаі, вопратка, песні і народныя танцы» («Język białoruski», program, Warszawa, 1961, стар. 21). З надзвычай багатага матэрыялу, які ахоплівае гэтая тэма, на сёння выбіраем адно пытанне — «Народныя звычаі беларускага насельніцтва Беласточчыны». Пачаць яго можна ад сфармулявання тэмы ўрока, за якую можа паслужыць прыказка «У сваім краі, як у раі» (падручнік «Беларускае слова — кніга для чытання ў чацвёртым класе — Л. Гайдук і М. Гайдука, стар. 79). Пры аналізе сэнсу гэтай прыказкі падкрэсліваем факт, што кожнаму чалавеку найдаражэйшымі з'яўляюцца самыя блізкія яму асобы: маці, бацька, браты і сёстры; свая хата; людзі, што акружаюць яго ад дзяцінства: родзічы, суседзі, аднавяскоўцы; родны кут і свае мясціны: поле, лес і рэчка; шануе і кахае ён тую старонку, дзе ўсё гэта знаходзіцца. Гэтую гутарку можна абапіраць на аналізе наступных прыказак «Родную маці нікім не заменіш», «Добра хлебу за блінамі, добра бацьку за сынамі», «Свой свайго патрасе, а ў ваду не панясе», «Усякая птушка сваё гняздо бароніць», «Хто бацьку і маці зневажае, той дабра не знае», «Шануй бацьку з маткай: другіх не знойдзеш», «Братняя любоў крапчэй сцен каменных», «Мілей свая хатка, як чужая вёска», «Кожнаму свой куток мілы», «З роднай зямлі — памры — не зыходзь», «Колас да коласа — радзіме сноп», «Чалавек без радзімы, што салавей без песні», «Хто за Радзіму гарой, той сапраўдны герой». Пасля аналізу і запісу на дошцы і ў сшытках выбраных прыказак з вышэй пададзенай нізкі можна адклікацца да адчуванняў і меркаванняў саміх вучняў. З іх мы пераканаемся, у якой меры мы змаглі разбудзіць у свядомасці вучняў замілаванне да ўсяго роднага і блізкага. Мэтазгодным будзе закончыць урок праспяваннем беларускай народнай песні на словы Канстанцыі Буйла «Люблю наш край...» (Тэкст песні змешчан на стар. 78—79 вышэй успомненага падручніка). Мелодыя песні наогул на Беласточчыне вядомая і папулярная.

Толькі пасля такога падрыхтовачнага ўрока можна пераходзіць на наступным занятку да рэалізацыі тэмы «Народныя звычаі беларускага насельніцтва Беласточчыны». Папярэдні ўрок падрыхтаваў нам базу да замілавання дзяцей усім свойскім і родным. Яны ўжо ўяўляюць, што ўсё сваё роднае трэба любіць, а да чужога адносіцца з павагай і пашанай. Аб гэтым гаворыць зноў-такі прыказка: «Чужое шануй і пра сваё не забывай». Адной з найважнейшых рысаў характару беларусаў з'яўляецца іх добразычлівасць і спагада. Яна выражаецца перад усім ва ўчынках як: пашана для кожнага чалавека, гатоўнасць прысці з дапамогай у цяжкасцях і бядзе, спачуванні ў няшчасці, праўдамоўнасці і імкненні да ўсіх адносіцца з аднолькавай ветлівасцю і сардэчнасцю. Гэта ўсё знайшло сваё адлюстраванне ў прывітаннях, напр., «Добры дзень», «Дабранач», формах звароту: «Як ваша здароўе?», развітаннях «Будзьце здаровы» і г.д. Захаваліся да нашых часоў некаторыя прывітанні-пажаданні, якімі звычайна звяртаецца госць або праходзячы: 1) да жанчыны, якая сціраe бялізну: — «Лебедзі вам ляцяць!» (значыць, жадае, каб бялізна была заўсёды белай); 2) да гаспадыні, якая снуе або тчэ: — «Спешка вам і спарышка, а астанкі на ўток!» (жадае, каб снаванне і тканне ішло спраўна, хутка і ладна); 3) да селяніна, які заняты стрыжэннем авечак: — «Густы і высокі верас перад вамі!» (гэтым выказваецца пажаданне, каб воўна на авечках была густой і калматай, як верас); 4) да гаспадынь, якія садзяць капусту: — «Прымакі едуць!» (так пажадаюць, каб расада хутка прынялася); 5) да дзяўчыны, якая расчэсвае валасы: — «Русалка табе ў каноплях!» (жадаючы такім чынам, каб валасы ў дзяўчыны былі такія прыгожыя і доўгія, як у казачнай істоты — русалкі). Зразумела, дзецям абавязкова трэба высніць, што гэтыя словы не могуць выклікаць непасрэдна добрага выніку дзеяння, яны толькі вельмі прыгожы і дарагі нам народны звычай.

Пры гэтай жа тэме запісваем на дошцы і развучваем словы і мелодыю папулярнай беларускай развітальнай песні «Бывайце здаровы».

Бывайце здаровы,
Жывіце багата,
Ужо ж мы паедзем
Дадому, дахаты.

Ў зялёнай дуброве
Мы начаваць будзем,
А вашае ласкі
Павек не забудзем.

Хай кожны з вас будзе
У працы дзябёлы.
Хлявы былі б поўны
Усякай жывёлы.

Каб жыта у полі
Трубою вілося,
А ў хаце каб сала
Кублямі вялося.

Каб вам шанцавала
Ды часта на госці,
Ніхто б ды ніколі
Не меў на вас злосці.

Бывайце здаровы,
Жывіце багата,
Ужо ж мы паедзем
Дадому, дахаты.

ЛІДЗІЯ ГАЙДУК

Лекар Зося Нарэль даследвае школьнікаў.

Лекар у школе

Лекар Зося Нарэль вядомая сярод насельніцтва Нарвы. Яе парады дапамагаюць людзям у «рамонце» здароўя. Зося Нарэль апякуецца таксама школай у Нарве. Адзін дзень у тыдні яна прысвячае школе, у якой даследвае здароўе школьнікаў. У дзень, яе прыёму школьная канцылярыя напоўнена дзяцьмі, да якіх яна тактоўна, пamацярынску адносіцца і, вядома, лечыць іх і вядзе прафілактычную работу

Тэкст і фота М. Х

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

МЯШАНКІ — ДОБРАЯ РЭЧ

Усё часцей чуем аб прамысловых мяшанках для кармлення жывёлы. У першую чаргу яны неабходны для жывёл, арганізм якіх патрабуе шмат бялкоў. Бялкі неабходны жывёле не толькі для жыцця, але і для выпрадукавання малака, мяса, воўны.

Дзяржава пастаянна стараецца даць жывёлагадоўлі як найбольш кармавых канцэнтратаў, мяшанак. У гэтым годзе сельская гаспадарка атрымала іх больш 1 млн. тон, а за некалькі год — 4,5 млн. тон.

У нашым ваяводстве таксама ўзрасце спажыццё прамысловых мяшанак. Цяпер кармавы завод у Старасельцах прадукуе 60 тон мяшанак у дзень, а ў хуткім часе павялічыць сваю прадукцыйнасць да 100 тон у дзень. Незалежна ад таго будуць створаны новыя мяшальні кармоў пры ГС-ах.

Варта задумацца над тым, што стала прычынай такой папулярнасці збожжавых мяшанак. Каб гэта зразумець, трэба пазнаёміцца з нормамі кармлення хатняй жывёлы. Па колькасці бялкоў мяшанкі значна перавышаюць збожжа. Ячмень мае ў 1 кг 82,8 г бялкоў, авёс — 82.6 г, пшаніца — 88.8 г, жыта — 76,1 г, кукуруза — 73.8 г, а салодкі лубін — 337,1 г. Трэба дадаць, што насенне матыльковых можа складаць максімум 30% канцэнтраваных кармоў.

А прамысловыя мяшанкі маюць у сабе наступную колькасць бялкоў: В-1 — 190 г, В-2 — 170 г, а С-175 г. Падобна выглядае справа з іншымі мяшанкамі. Усе яны ў два разы, а некаторыя і больш, перавышаюць насенне збожжа па ўтрыманню бялкоў.

Добрыя гаспадары ведаюць, што цяжка скласці кармавую норму, калі мала відаў кармоў. Знармаваць колькасць аўсяных адзінак няцяжка. Горш з бялкамі. І чым вышэйшыя надоі малака, тым яшчэ цяжэй. Наогул гаворыцца, што карова, якая дае менш 15 літраў малака, не павінна атрымоўваць канцэнтраваных кармоў. У нашых умовах лічыцца, што калі карова дае больш 10 літраў малака, ёй варта даваць канцэнтраваныя кармы. Нашы ўмовы адрозніваюцца тым, што ў нас мала высокабялковых кармоў (напр., зялёнкі або сена з матыльковых), а якасць лугоў і паш не найлепшая.

Таму масавае выкарыстанне прамысловых мяшанак у кармленні жывёлы — вельмі важная справа. Выгадна выменьваць збожжа на мяшанкі. У гэтым пераканаецца кожны, хто прыменіць мяшанкі ў кармленні і ўбачыць вынікі.

Іншая справа, што некаторыя сяляне наракаюць на дрэнную якасць мяшанак. Здараецца што яны нясвежыя, прыпаленыя. Тады маюць горшую кармавую якасць. Часам мяшальні ГС атрымліваюць не найлепшай якасці кормы для мяшання. З малавартасных кампанентаў не можа быць добрай мяшанкі. На шчасце, такія выпадкі здараюцца ўсё радзей. А калі бываюць, трэба энергічна інтэрвеніраваць.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

ЕЦЕ АДЗІНОЦТВА

ў Старой Вёсцы, бо ў Старой Вёсцы жонкі не здраджваюць сваіх мужоў. І жыве Дамян у адзіноцтве, сустракае ў працы сотні людзей, сярод якіх не хапае кагосьці блізкага, сустракае на вуліцы тысячы людзей — незнаёмыя, чужыя твары, заходзіць дадому і глядзіць на злосную, няверную, чужую яго сэрцу, жонку. Не мае Дамян нікога, каму мог бы расказаць сваё гора, няма людзей, якія маглі б узяць на сябе частку віны за Дамянавы паступкі. Усё, што ён цяпер зробіць, зробіць толькі сам у таямніцы перад усім светам і толькі сам адказвае за свой паступак.

* ✲ *

Мары аб свеце адзіноцтва! Бо, па-праўдзе прызнацца, ёсць аб чым марыць. У Старой Вёсцы чалавек з'яўляецца нявольнікам з'яднанай, збітай грамадскасці, поўную свабоду атрымлівае ён у ананімным гарадскім натоўпе. У Старой Вёсцы ўсе ведаюць, калі Дамян кладзецца спаць, калі ўстае, і строга асудзяць, калі б Дамяну захацелася ўставаць позна. У Старой Вёсцы ведаюць аб чым Дамян гутарыць з жонкаю на панадворку, што робіць увечары, а што ў нядзелю, і строга асудзяць, калі б Дамяну захацелася рабіць не так, як кажа традыцыя, абрад і пануючая думка. У горадзе ніхто не цікавіцца такімі дэталямі Дамянавага жыцця.

Для многіх, асабліва маладых людзей, такая дробязная грамадская кантроля стаецца нязноснай і таму, між іншым, маладыя людзі з такой ахвотай пакідаюць вёску пры кожнай спрыяючай аказіі. А калі няма аказіі, стараюцца на месцы, у вёсцы прыблізіць неяк да сябе свет сваіх мар. Купляе, напрыклад, малады хлапец сабе матацыкл і імчыцца ім на дзесятую вёску, дзе можа хаця на адзін вечар схавацца ад цікаўных вачэй суседзяў, стацца невядомым, ананімным «кімсь».

* ✲ *

Хачу адразу сказаць, што не раблю тут так званых «адкрыццяў». Адкрыцці зроблены даўно, не ведаю нават дзе і праз каго. У кожным выпадку напісана ўжо шмат разумных прац аб адзіноцтве чалавека ў сучасным горадзе, аб т.зв. «дэзінтаграцыі» (распадзе) старых грамадскасцей і аб клопатах, якія з гэтага вынікаюць. Звярну толькі ўвагу на вывады, да якіх дайшоў французскі сацыёлаг Дірхайм. Дірхайм быў разумным чалавекам, напісаў шмат розных кніжак, напісаў, між іншым, адну кніжку аб самагубствах. Дірхайм сцвердзіў, што самагубствы найчасцей і найбольш здараюцца сярод людзей адзінокіх, у грамадскасцях мала з'яднаных, не зжытых, у сітуацыях адарвання чалавека ад грамадскай глебы, з якой ён вырастае.

* ✲ *

Якія практычныя вывады можна зрабіць з вышэй напісанага? Простыя. Сцеражыцеся адзіноцтва. Калі лёс вас кіне ў гарадскую, прамысловую стыхію, старайцеся знайсці сярод мноства незнаёмых добрых сяброў, добрых прыяцеляў, добрых калег. Запісацца ў клуб, таварыства, адшукаць землякоў, аднавяскоўцаў, знайсці сяброў па душы, з якімі можна было б пагутарыць, папляткаваць, расказаць свае клопаты. Сцеражыцеся адзіноцтва. Зманлівая яго прывабнасць.

УЛ. ПАЎЛЮЧУК

ЧАЛАВЕК, ЯКІ ВЕДАЕ 120 МОЎ

Года паўтара назад прафесар Карла Тальявіні стаў немалой сенсацыяй кангрэсу моваведаў у Нью-Йорку. Ён выйшаў на трыбуну і сказаў кароткую прывітальную прамову на... пяцідзесяці мовах.

Прафесар Тальявіні — доктар філалогіі, член пяцідзесяці акадэмій навук. Калі яму было дванаццаць гадоў, ён валодаў ужо сямю мовамі. Філалогію ён вывучыў у Балонскім універсітэце, доктарскі дыплом атрымаў, ведаючы пятнаццаць жывых і мёртвых моў. Тады яму было дваццаць два гады. Праз два гады ён стаў дацэнтам рымскага універсітэта і сістэматычна працягваў свае мовазнаўчыя работы.

Доктар Тальявіні ведае 120 моў. Ён бегла размаўляе на ўсіх еўрапейскіх мовах і іх дыялектах. Ва універсітэце чытаў лекцыі на дваццаці пяці мовах. Як ён вывучыў такую колькасць моў?

— Адных здольнасцей, — гаворыць Тальявіні, — тут мала. Патрэбна цяжкая, упартая праца. І сістэматычная. Я думаю, што цяжэй за ўсё вывучыць дзве-тры мовы. Потым справа ідзе ўжо лягчэй. Спачатку я стараюся зразумець характар і, калі можна так сказаць, дух мовы, засвоіць яе вымаўленне, меладычны лад. Потым — канструкцыю, і, нарэшце, я пачынаю вучыць цэлыя звароты, паступова дапаўняючы іх новымі і новымі словамі. Злучаю звароты, паўтараю, надаю ім новы змест. Я пастаянна вяртаюся да ўжо асвоенага матэрыялу, стараюся захаваць яго не толькі ў памяці, але і ва ўяўленні.

Вывучэнне моў, як гаворыць прафесар Тальявіні, стала для яго неадольнай прывычкай і патрэбнасцю.

Танец. Вось дык танец! Хай схаваецца наш твіст...
(а-ся)

ГУТАРКІ ДОКТАРА

АЎТОБУСНАЯ ХВАРОБА

Едучы аўтобусам, часамі можна ўбачыць людзей, як бы з крыжа знятых. Прыгледзеўшыся да такога чалавека, робіцца вельмі шкада яго і, як на злосць, наўкола ўсе такія вясёлыя, размоўныя. Небарака трымае перад сабою торбу і час ад часу нахіляецца над ёю. Ён ванітуе.

Аднойчы падсеўся я да такога небаракі і давай распытваць пра яго хваробу — чаму ён не прымае спецыяльных таблетак перад дарогаю...

Я даведаўся ад яго, што ён ніколі не можа добра перанесці падарожжа аўтобусам, а пра таблеткі чуў, называюцца «Авіямарын», але яны за дарагія яму.

Што ж, калі шкада шасці злотых на «Авіямарын», бо столькі яны каштуюць, дык мучся сабе... на здароўе...

Нядаўна вучоныя вынайшлі новы спосаб на «аўтобусную хваробу». Тым, якія часта ездзяць, даволі пайсці да лекара, каб ён зрабіў укол з соды. Пасля такога ўколу можна ездзіць некалькі месяцаў і чалавек добра сябе адчувае, не робіцца яму слаба.

Добра таксама перад яздою не есці, калі падарожжа нядоўгае. У аўтобусе старацца сядаць спераду, дзе не так моцна трасе і гойдае. Вясною і летам, вядомая рэч, неабходна адчыніць акно, апусціць шыбу, каб даходзіла свежае паветра без паху бензіну.

Але найлепшым выйсцем ёсць прыняць таблетку або зрабіць укол соды ў лекара.

Доктар

ЭЛЕКТРОННАЯ МУЗЫКА

Гэтага яшчэ на свеце не было. Электронны інструмент, канструктарам якога з'яўляецца савецкі энтузіяст музыкі Яўгені Аляксандравіч Мурзін, дае магчымасць перадаваць 576 рознага тыпу гукаў. Пры яго дапамозе можна вельмі дакладна перадаваць гучанне скрыпкі, рогу, фартэпіяна і ўсіх другіх музычных інструментаў, а таксама грукат магутнага вадапада, або паравога молата, гук рухавікоў аўтамашыны і касмічных ракет, а нават звычайны людскі голас.

Канструктар працаваў над стварэннем гэтага своеасаблівага інструмента амаль 20 год. Дзякуючы сваёй вялікай універсальнасці, гэты інструмент можа поўнасцю падмяняць шматасабовы аркестр. Канструкцыя яго так складаная, што звычайны чалавек нічога ў ёй не разбярэ. Мурзін выкарыстаў навейшыя дасягненні электроннай тэхнікі.

У думках рысуецца захапляючы вобраз. Святочны дзень, скажам, нядзеля. У святліцы сабраліся амаль усе жыхары вёскі. На сцэне стаіць нейкі таямнічы апарат. Сваім выглядам не нагадвае ні тэлевізара, ні фартэпіяна, ні чаго іншага. Вядучы аб'яўляе пачатак канцэрта і, падключыўшы апарат у электрычную сетку, у яго сярэдзіну ўкладае шкляную пліту. З рэпрадуктараў разносіцца глыбокая музыка, як бы іграў вялікі сімфанічны аркестр. Мы слухаем Баха, Чайкоўскага, Моцарта, Бетховена...

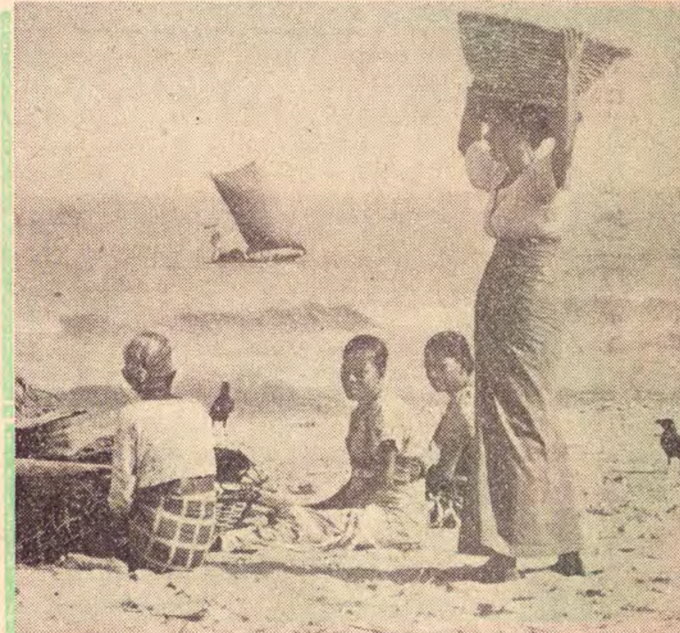

На здымку: музычны інструмент Мурзіна.

БАКТЭРЫІ АЧЫШЧАЮЦЬ ВАДУ

Французскі інстытут прыкладной хіміі распрацаваў яшчэ адзін спосаб ачысткі вады. Гэты спосаб ужываецца на папяровай фабрыцы ў Венізелі, якая выпускае гафрыраваны кардон з саломы і макулатуры.

Сцекавыя воды фабрыкі паступаюць у верхнюю частку вежы, адкуль сцякаюць уніз праз вялікія фібрацэментавыя пліты. У ваду ля самага верху вышкі засяваюцца старанна культывуемыя бактэрыі. Яны разбураюць непажаданыя цэлюлозныя дамешкі, якія ёсць у вадзе, насычаюць яе кіслародам, і вада робіцца зусім чыстай. Бактэрыі, якія выкарыстоўваюцца для гэтай мэты, вельмі хутка размнажаюцца, таму сістэма, аднойчы прыведзеная ў дзеянне, не мае патрэбы ў пастаянным наладжванні. Застаецца толькі сачыць за чыстатой вады і рэгуляваць яе алток. На выпадак, калі чыстата вады бывае ніжэйшая за патрабуемую норму, ёсць прылада для паўторнага прапускання вады праз цыкл.

Жыццё гэтых цэйлонскіх рыбачак мала чым адрозніваецца ад жыцця іх бабуль.
(а-ся)

ЮРЫЙ ДОЛБАД-МІХАЙЛІК

БАРОН ФОН ГОЛЬДРЫНГ

Пасля вайны

Выязджаючы з Мюнхена, Ганчарэнка вельмі скептычна адносіўся да апасення Нунке, што ў групу былых уласаўцаў прабраўся савецкі агент. Адзін працэнт супраць дзевяноста дзевяці, што гэта не так, і не больш шанцаў, што Ганчарэнку пашанцуе з ім звязацца, перадаць вестку аб сабе, праінфармаваць аб дзейнасці школы ля Фігераса. Дарэчы і на гэты адзін працэнт ён разлічваў, будуючы па дарозе план сваіх будучых дзеянняў: катэгарычна заявіўшы пра свой намер вярнуцца на радзіму, ён тым самым быццам падасць сігнал аб сабе і адначасова пасее разнагалоссі сярод членаў групы. Патрэбна было яе раскалоць і гэтым не даць школе «рыцараў высакароднага духу» атрымаць такое значнае папаўненне, як гэтыя ўласаўскія галаварэзы.

І цяпер, ідучы на лекцыю нейкага Бломберга, ён быў рад, што ён мае магчымасць адразу ўбачыць усю групу, магчыма, і паспрачацца з тым-сім.

Праз двер да натоўпу набліжаўся Пратапопаў, прапускаючы перад сабой высокага чалавека ў цывільным касцюме.

— Рэкамендую, панове, — пан Чарнагуз! Гер Бломберг, пра выступленне якога было абвешчана, сёння не змог прыйсці, — абвясціў Пратапопаў і, апусціўшы галаву, прымасціўся на адным з двух крэслаў, што стаялі за маленькім столікам.

140

Ужо з першых слоў прамоўцы стала зразумела, да чаго ён вядзе: пан Чарнагуз, аказваецца, прыехаў вербаваць добраахвотнікаў у атрады украінскіх нацыяналістаў.

Дакладна і туманна прамоўца гаварыў аб поспехах, якіх быццам бы ўжо дасягнулі атрады, што далучыліся да барацьбы, усяляк усхваляў насельніцтва Заходняй Украіны, якое быццам бы астатнім куском хлеба гатова падзяліцца, апошнюю кашулю зняць для сваіх вызваліцеляў.

З яго слоў атрымлівалася, што кожны афіцэр, у залежнасці ад звання, будзе атрымліваць такую ж плату, як і ў нямецкай арміі. Палавіна (у доларах), пераводзіцца на асабісты рахунак у банк, палавіна выдаецца савецкімі або нямецкімі грашыма на рукі. Тыя, хто дасць згоду ўступіць у атрады, атрымаюць заахвочвальную прэмію ў памеры сто долараў.

Пад канец прамовы Чарнагуз прыгатаваў самы пераканаўчы аргумент: бесперспектыўнасць для перамешчаных асоб добра ўладкавацца на якую-небудзь работу. Спаслаўшыся на свой уласны вопыт, ён расказаў, як у часы калектывізацыі эміграваў у Польшчу, потым у Францыю, як у пошуках шчасця аб'ездзіў амаль што ўвесь свет і ўсюды яму прыйшлося расчаравацца.

Не шкадуючы фарбаў, Чарнагуз маляваў жабрацкае жыццё эмігрантаў.

— Вам жа плыве шчасце ў рукі само, — пераконваў ён. — Дагавор можна скласці на год, два, тры... Вернецеся, а на рахунку кожнага з вас — салідная сума.

— Як з абмундзіраваннем? — запытаўся хтосьці.

— Афіцыяльнай формы тут не носяць. Гэта ж не рэгулярная армія, а падпольныя атрады! Трэба будзе здабываць адзенне самім, такое ж, якое носіць мясцовае насельніцтва, каб не адрознівацца ад астатніх.

— Дазвольце спытаць! — Сомаў высока падняў руку.

Усе паглядзелі ў бок Сомава.

141

— А скажыце, пан Чарнагуз, калі каго-небудзь з завербаваных заб'юць там, хто атрымае грошы, што налічваюцца на рахунак забітага? На той свет іх жа не перавядзеш...

Сярод прысутных прабег смяшок.

— Мы тут сур'ёзную справу абмяркоўваем, нам не да дзіцячых жартаў, ускіпеў Пратапопаў.

— А мы не на паніхідзе па забітых, мы толькі кандыдаты на той свет, — весела кінуў Сомаў і сеў.

Чарнагуз выцер успацелы твар, зноў падняўся.

— Вось вы пытаеце пра грошы, якія могуць застацца на рахунку, калі, не дай Бог, каго-небудзь заб'юць... Нам вядома, што вы, былыя воіны арміі Уласава, усе адзінокія. Калі і былі ў вас калісьці сем'і ў Савецкім Саюзе, то яны рэпрэсіраваны, мабыць, ужо і зусім загінулі. Такім чынам, родзічаў ні ў каго з вас няма. Таму мы і вырашылі: грошы, што застануцца на рахунку забітага, пойдуць на карысць той святой справы, за якую аддаў жыццё герой... Але не будзем гаварыць пра гэта. Як у нас па Украіне кажуць: «Жывы пра жывое думае».

— Не, чакайце. — Серада падняўся ва ўвесь свой гіганцкі рост. — Што ж атрымліваецца, ваша цэнтральнае кіраўніцтва зацікаўлена, каб з завербаваных загінула як мага больш? Так?

— Чаму гэта? — здзівіўся Чарнагуз.

— А як жа! Грошы ж застануцца, на іх можна новых навербаваць... Карусель атрымліваецца!

— Сядай! Памаўчы! Не твайго розуму справа! — злосна выкрыкнуў Пратапопаў, ударыўшы кулаком па стале.

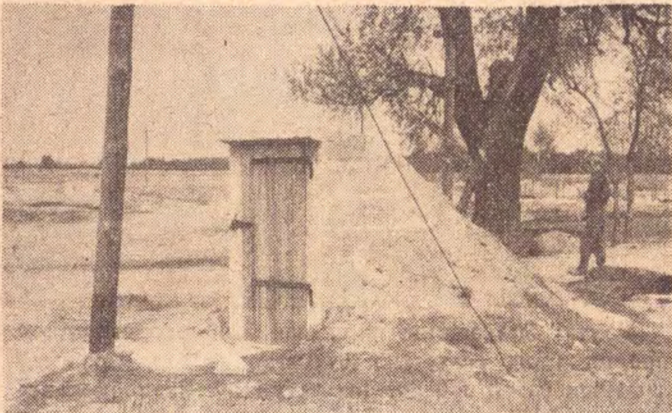
— А чаму гэта не майго розуму справа? У мяне свая галава на плячах! Не маленькі, каб мной паніхалі!

Прысутныя, хіба толькі за выключэннем Сомава, былі вельмі здзіўлены такімі, з іх погляду, дзёрзкімі паводзінамі заўсёды маўклівага хлопца. Справа ў тым, што Серада, хоць і насіў афіцэрскія пагоны, фактычна выконваў пры Пратапопаве ролю яго ардынарца-

142

ТРЫБУНА чытачоў

СХОВІШЧА НА БУЛЬБУ

Кругом чыстае поле, а вось тут замок сцеражэ нейкага таямнічага ўваходу ў падзямелле. Што гэта? Супрацьатамнае сховішча? Яно стаіць на скрыжаванні дарог за вёскай Плёскі ў Бельскім павеце. Аказваецца, што Фёдар Тураўскі з Плёсак, замест капаць штогод традыцыйныя ямы, пабудаваў сабе ў полі на сваім хутары вялікі погрыб на бульбу і ўсялякую агародніну. Памяшчае ён, як сцвярджае гаспадар, да двухсот цэнтнераў бульбы. На яго пабудову Тураўскі аддаў каля 4-ох тысяч зл. Сяляне часта будуюць сабе падобныя погрыбы на панадворках. Але каб у чыстым полі? Можа гэта і выгадней, бо падчас капання бульбы, калі дарагая кожная мінута, не трэба затрачваць часу на яе звозку ў ямы або ў погрыбы на панадворку.

Тэкст і фота В. Рудчык

Капітальныя рамонты

У Гайнаўцы практыка паказала, што не аплачваецца праводзіць капітальных рамонтаў у будынках, калі ў іх не дабудоўваюцца паверхні. А вось прыклады. У будынку № 22 на вуліцы Вызвалення перад капітальным рамонтам было восем памяшканняў. Пасля рамонту атрымалася 19 такіх памяшканняў. Гораду прыбыло 11 кватэр, у якіх ёсць заінсталяваны вадаправод і каналізацыя. Падобна выглядае справа і з другім рамонтным аб'ектам пры Пралетарыяцкай вуліцы 15, дзе ў выніку дабудовы паверху атрымалі 4 выгадныя памяшканні.

Ю. Козак
Гайнаўка

Школьная ўрачыстасць

6-га лістапада ў Беларускім агульнаадукацыйным ліцэі ў Гайнаўцы адбылася ўрачыстасць прысвечаная 47 гадавіне Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. У ёй узялі ўдзел вучні ліцэальных класаў. Даклад чытаў вучань 11-га класа. Пасля даклада адбылася мастацкая частка, на якую скла́ліся песні, вершы і музыка ў выкананні вучняў.

Міша Тэлешэўскі
вёска Рэпіска

У цемнаце

У Плёсках малачарня знаходзіцца ў старэнькай і маленькай хатцы, якую хутка трэба будзе падпіраць каламі. У гэтай нявыгаднай малачарні няма святла. Людзі малако прыносяць вельмі рана. Ужо ў 5 гадзін тут стаметравая чарга. Сяляне самі ў цемнаце круцяць машыну, якая аддзяляе смятану. Чаму так? Чаму да гэтай пары не праведзена святло? Аказваецца, няма каму за яго плаціць. Заняцца гэтай справай таксама няма каму. А ў вёсцы ёсць нават партыйная арганізацыя. Вось такія незарадныя ў нас людзі.

Л. Леанюк
вёска Плёскі

Цесната і мышы

У Чэхах Арлянскіх (Гайнаўшчына) вясковая крама знаходзіцца ў вельмі дрэнным і цесным памяшканні. У ім такая цесната, што калі ўвойдзе некалькі чалавек, дык нельга ўжо павярнуцца. Прадаўшчыца літаральна мучыцца тут. А апрача цеснаты дакучаюць мышы. Яны псуюць шмат прадуктаў і матэрыялаў.

Даўно ўжо пара, каб ГС ў Кляшчэлях падумаў аб пабудове крамы і змабілізаваў да грамадскай працы жыхароў Чэхаў Арлянскіх. Справа ў тым, што сяляне гэтай вёскі самі не адважваюцца на такую ініцыятыву і таму неабходна ГС-у пабудзіць яе.

Міхась Самасюк
вёска Чэхі Арлянскія

ПОСПЕХІ І НЕДАХОПЫ

Тафілаўцы дзеляцца на дзве часткі — Малыя Тафілаўцы і Сёлка. Пакуль у вёсцы была цераспалосіца (шахаўніца), гаспадары не жылі заможна, не карысталіся сельскагаспадарчымі машынамі. Ніхто не меў тады сеўніка, касілкі і многіх іншых сельскагаспадарчых машын.

Калі зямлю падзялілі на калёніі, жыццё людзей стала хутка паляпшацца. У сялян паявілася многа розных сельскагаспадарчых машын.

У 1965 годзе запланавана пабудаваць у Тафілаўцах краму і малачарню. Гэтыя два будынкі вельмі патрэбныя, яны прычыняцца да эканоміі часу гаспадароў. Перш за ўсё не трэба будзе за прадуктамі першай патрэбы ісці ў Дубічы Царкоўныя.

У вёсцы шмат моладзі, шмат добрых спевакоў сярод хлопцаў і дзяўчат. Адным словам, таленавітая моладзь. Магла б яна, напэўна, мець моцны мастацкі калектыў. Але да гэтага часу няма ў вёсцы ніякай арганізацыі. Значыць, няма каму пабудзіць і заахвоціць моладзі да мастацкай самадзейнасці. А шкада.

Мікалай Панфілюк
вёска Дубічы Царкоўныя

Малачарня на калоніі Меляшкі (Беластоцкі павет) пабудавана пры выдатнай дапамозе жыхароў вёскі і калоніі. На здымку, здача малака ў меляшкоўскай малачарні.
Фота А. Казёл

Дарагое Сэрцайка!

Маю 18 год. Вучуся ў сярэдняй школе. Да гэтых пор мела я толькі адну сяброўку, якая, аднак, у гэтым годзе даязджае і не часта з ёю бачымся. Коля, з якім я сябравала, ужо месяц таму выехаў у іншы горад. Абяцаў, што напіша пісьмо, але яшчэ ніводнага не напісаў. І гэта мяне непакоіць, бо мне падабаецца Коля. Цэлымі нядзелямі сяджу дома, не маю з кім пайсці дзе-небудзь. Вучыцца таксама не магу, думка аб Колі не дае мне спакою. Чаму ён мяне забыў? Я цэлымі днямі сяджу і думаю, на жаль, нічога новага не выдумала.

Парай, Сэрцайка, што рабіць, ці забыць аб Колі, ці пастарацца яго адрас і напісаць першай?

Ніна з Беласточчыны

Дарагая Ніна!

І я ведаю, што сумна сядзець самой дома, сумна, калі няма сябровак і сяброў. Але не веру, каб у цябе ўжо не было іншай сяброўкі. Ты ж вучышся і маеш многа сяброўак, хаця і не такіх добрых, як тая, аб якой ты пішаш, але і з другой сяброўкай можаш пайсці ў кіно, на шпацыр, ці дзе-небудзь. А старацца знайсці Колін адрас не раю, гэта не мае ніякага сэнсу. А і не варта паніжацца дзяўчыне перад хлопцам. Калі Коля не піша, дык або не хоча пісаць да цябе, або мо' іншая прычына, незалежная ад яго. Калі гэта другая, дык напэўна напіша, а калі не хоча ўтрымліваць з табою пісьмовых кантактаў, дык нічога не параіш. Хаця цяжка, вымушана будзеш забыць аб Колі. А каб хутчэй забыць, старайся як найбольш вучыцца, а рэшту часу праводзіць з сяброўкамі і сябрамі. Калі так запоўніш час, не будзеш мець калі думаць аб Колі, і хутчэй аб ім забудзеш. У тваіх гадах гэта прыходзіцца лёгка.

Усяго добрага жадае Табе

СЭРЦАЙКА

ахоўніка. Так павялося на фронце, так па інерцыі ішло і цяпер. Ён харчаваўся на грошы свайго шэфа, курыў яго цыгарэты і за гэта бездакорна выконваў усе загады і даручэнні Пратапопава, ніколі не выказваючы свайго нездавальнення з якой-небудзь прычыны, а тым больш пратэсту.

І вось Серада раптам узбунтаваўся! І дзе? На многалюдным сходзе!

Напэўна, усе, і ў першую чаргу Пратапопаў, зразумелі, што гэты адважны ўчынак — вынік сутычкі Пратапопава і Сомава, з якой кіраўнік групы выйшаў зусім не пераможцам...

— Ну, пачакай! Мы з табой яшчэ пагаворым! — многазначна паабяцаў Пратапопаў, сціснуўшы дужыя кулакі.

— Гэй! Пратапопаў! Спакойна! — даляцела зверху. Голас Хейендопфа прагучаў для прысутных яшчэ больш нечакана, чым словы Серады. Бо да гэтага Пратапопаў карыстаўся поўнай падтрымкай лагернага начальства

— Досыць балбатні! — загадаў Хейендопф. — Хто згодзіцца з прапановай містэра Чарнагуза, няхай зойдзе да мяне. Пратапопаў таксама!

Усе падняліся, не чакаючы афіцыйнага абвяшчэння аб закрыцці сходу. Але не разыходзіліся. Каля Пратапопава сабралася невялікая групка яго прыхільнікаў, якія аб чымсьці ціха, але ажыўлена перагаворваліся.

Сомаў моўчкі за ўсім сачыў, седзячы на лаўцы і курачы цыгарэту.

— Ці не знойдзецца ў вас закурыць? — пачулася з боку.

— Прашу! — Сомаў падаў Серадзе пачак цыгарэт.

Пратапопаў пакрочыў да камендатуры.

Следам за ім папляліся адзінокія постаці.

— А вы пойдзеце? — запытаўся Сомаў, кінуўшы ў бок акна Хейендопфа.

— Да ўсіх д'яблаў! Наваяваўся! На мой век хопіць...

143

— Даўно ваюеце?

— З сорак другога... Шафёр я... Начальства ўсю вайну вазіў...

— А як тут апынуліся?

— Ды праз гэтага ж д'ябла! Гэта ён мяне да Уласава зацягнуў, а потым ужо не было вяртання.

— Пра каго гэта вы?

— Пратапопава! Вы ж ужо з ім пазнаёміліся.

— Меў такі гонар.

— Вы не ведаеце, які гэта нягоднік! Родную маці, калі папярок дарогі стане, не пашкадуе. Яшчэ ўбачыце, ні вам, ні мне ён сённяшняга не даруе... Не такі, каб забыцца!

— Не баюся я...

— А вы бойцеся! Ён не з тых, хто ў адкрытую... Ён можа падаслаць каго-небудзь... Або пятлю сонфаму на шыю накінуць... Сёння ён злосны на вас, а тут яшчэ я перцу падкінуў...

— Перапалохаліся? — усміхнуўся Сомаў.

— Адзін на адзін я яго не баюся, а ноччу, калі ўсе спяць... Вось паслухайце мяне. Мы ж з вамі ў адной казарме, блізка адзін ад аднаго. Давайце ноччу па чарзе будзем спаць. Спачатку, напрыклад, вы, бо я днём выспаўся, а потым я. Га? Не думайце, я не баязлівец, проста ведаю яго, як свае пяць...

— Вы лічыце, што Пратапопаў якое ў гэту ноч...

— На гэтым яго аўтарытэт трымаецца. Хто што-небудзь супраць яго сказаў або зрабіў, і адразу кропка. Канец. Усе гэта ведаюць. Таму не адважваюцца супярэчыць. Мяне хлопцы прасілі вас папярэдзіць...

— Чаму гэта раптам? У мяне тут сяброў няма.

— Пратапопава ненавідзяць... Большасць.

— Што ж, калі так, адну ноч можна і не паспаць — згадзіўся Сомаў, зразумеўшы, што Серада не стаў бы яго дарэмна палохаць.

(Працяг за тыдзень)

144

КІНО

Праграма

на 23 — 29.XI.1964 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Ali i wielbląd" I s. (angl.), 24—26. „Ali i wielbląd" II s. (angielski), 27—29.

Кляшчэлі
„Życie Adolfa Hitlera" (NRF), 24—26. „Pociąg na tyły" (radz.), 27—29.

Нараў
„Całe złoto świata" (franc.), 25—29.

Нараўка
„Tylko we dwoje" (angielski), 25—29.

Чаромуха
„Drugi tor" (NRD), 24—26. „Winda towarowa" (francuski), 27—29.

Чыжы
„Zabawa na sto dwa" (angl.), 25—29.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Ludobójcy" (szwedzki), 25—29.

Бранск
„Chwila wspomnień" (polski), 24. „Sprytny Piotr" (bułgarski), 25—29.

Орля
„Wiano" (polski), 27—29.

Райск
„Gwiaździsty bilet" (radziecki), 25—29.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Czarny żwir" (NRF), 24—26. „Klub kawalerów" (pol.), 27—29.

Міхалова
„Grzeszny anioł" (radz.), 24—26. „Rozwodów nie będzie" (polski), 27—29.

Супрасль
„Chwila wspomnień" (pol.), 24. „O czymś innym" (czeski), 25—26. „Hatifa" (NRF), 27—29.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Czarny żwir" (NRF), 24—26. „Tajemnica tajgi" (radz.), 27—29.

Нурэц
„Złodziej z Bagdadu" (angl.), 24—26. „Klub kawalerów" (pol.), 27—29.

Мілейчыцы
„Bracia" (czeski), 24—26. „Wojna trojańska" (włoski), 27—29.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„W środku nocy" (USA), 24—26. „Nigdy nie wrócę" (radziecki), 27—29.

Сухаволя
„Śmierć nazywa się Engelchen" (czeski), 24—26. „Podróż w kwiecień" (radz.), 27—29.

Шудзялава
„Droga do przystani" (radz.), 25—29.

Ялаў
„Nieznajomi z pociągu" (USA), 24—29.

Сідра
„Skradzione plany" (angielski) 24—26. „Maria Candelaria" (meksykański), 27—29.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Życie Adolfa Hitlera" (NRF), 28—29.

Новы Двор
„Biały szejk" (włoski), 28—29.

Ружанысток
„Poślubny rejs" (angl.), 24—25. „Biedni bogacze" (węg.), 26—27. „15-letni kapitan" (radz.), 28—29.

Аб'язное кіно ГП БГКТ

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

24.XI.1964 г.

Пяшчанікі, гадз. 16.30, Залукі, гадзь 19.00. Каляровы савецкі фільм. Сучасная камедыя «Улица полна неожиданностей».

Тэатр «Свершч»

(выязная група)

Міхалова
„Misie Ptysie" — 23.XI.

Супрасль
„Guignol w tarapatach" — 26.XI.

ЭДУАРД ВАЛАСЕВІЧ

«ЧАРАДЗЕЙКА»

Ля каханкі Адам завіхаўся,
Прыгажосцю яе захапляўся:
— Неба мне яе паслала,
І красунь падобных мала,
Бышчам вішні спелы, губкі,
Што ў вавёркі, белы зубкі,
Косы ўюцца залатыя,
Вочы, нібы зоркі тыя,
Галасочак, бы званочак,
Чорны бровы, чорны вейкі,
Не дзяўчына — чарадзейка!
Ах!
У нядзелю Адам распісаўся,
У панядзелак зірнуў і спужаўся:
Што за цуда, за навала,
Што з красуняй раптам стала?
Адцвілі, збляднелі губкі,
На падушку ўпалі зубкі,
Адпляліся косы тыя,
Пасмы свіцяцца рудыя,
Вочкі колкі, што іголкі,
Руды бровы, руды вейкі —
Вось дык краля-чарадзейка...
Жах!..

ТРЫ ПРЫЧЫНЫ

Двое суседзяў сустрэліся на кірмашы.

— Хадзі, куме, — кажа першы, — вып'ем па кілішку.

— Не магу з трох прычын. Па-першае, гарэлка шкадлівая для здароўя. Па-другое, я слабы, і лекар забараніў мне піць. А па-трэцяе, я ўжо і так п'яны.

ПАСЛУХМЯНАЯ

Маці да дачкі: — Марыся, ніколі нічога не рабі без майго дазволу.

Марыся (крыху пачакаўшы): — Мама, сабака панёс кумпяк! Адабраць яго ці не?

РАЎНАЗНАЧНАСЦЬ

— Ганна, чаму гэта сёлета ты не ставіш пудзіла на сваім агародзе?

— А навошта мне тое пудзіла, калі я сама там з раніцы да вечара.

Без слоў.

НАД САЖАЛКАЙ

— Скажыце, калі ласка, ці ёсць тут рыба?

— Яшчэ не ведаю...

— А вы ўжо даўно тут ловіце?

— Ды ўжо гадоў два...

Дзядзька: — Як хутка выпадае валоссе. Хутка не будзе ніводнай валасінкі на галаве!..

Міколка: — Гэта не шкодзіць, дзядзьку!

Дзядзька: — А то чаму?

Міколка: — Бо тата казалі, што ў вас няма ніводнай сумленнай валасіны на галаве.

ПЕВЕНЬ

На панадворку гутараць дзве курыцы:

— Чаму гэты наш новы певень такі ганарысты і недаступны?

— Ён выводзіцца з вядомай сям'і. Яго прабабуля знясла яйка Калумба.

ПАЖАДАННЕ

Жонка: — Сніла я сёння, што ты мне купіў новую чарнабурку.

Муж: — Можа б ты цяпер прысніла, дзе мне ўзяць на яе грошай?

ПАХВАЛІЛА

— Як табе падабаецца мая новая сукенка?

— Любата! Твая швачка шые так, што і на калодзе ляжыць добра.

Хочаш здабыць сімпатыю настаўніка? Дай яму нагоду час ад часу выправіць твае памылкі.

МІХАЛОЎСКАЯ ПЯЦІГОДКА

1960 год

— Ці адносна бягучых спраў ёсць прапановы? — спытаў сакратар.

— Прапаную пабудаваць басейн грамадскім спосабам, — сказаў член рады.

— Рыбны басейн? — перапытаў старшыня рады.

— Не, нам патрэбен спартыўны, каб мець дзе паплываць. Моладзі ў нас цьма. У здаровым целе, здаровы...

— Ясна. Удача гадоўлі ў здаровым целе, — пажартаваў старшыня і ўжо цалкам усур'ёз звярнуўся да сакратара: — Запішыце пастанову: «Пабудаваць басейн грамадскім спосабам, прасіць мясцовыя фірмы аб дапамогу і падмогу ў будаўнічых матэрыялах»...

1961 год

— Ну, як басейн?

— Пастанова ёсць, значыць, будзе. Без басейна Міхалове не да твару. Мясцовыя арганізацыі абяцаюць дапамогу ў выглядзе рабочай сілы. Без зламанага грашака выбудуем басейн, адной вады нальем на тысячу злотых, каб знялі нашых!

1962 год

— Выкапалі?

— Не будзь у гарачай вадзе купаны! Басейн выкапаць — не магілу. Трэба выбраць адной зямлі з паўсотні вагонаў, гэта не фунт «млечных каровак» з'есці.

— Застыла басейнава справа на месцы.

— У казках бывае ўсё слізка-гладка, а на яве паспяшыш, людзей насмяшыш. Вось у Беластоку, гатовае возера ў Дайлідах не могуць давесці да парадку, а ў нас на міхалоўскія магчымасці, набліжаецца генеральнае будаўніцтва басейна і то не абы якога!

1963 год

— Басейн — гэта не такая простая штука.

— Людзі топяцца і без басейна. За дзяцьмі давядзецца сляздзіць. Дзіцяня ахвочыя ў ваду лезці. Улезе ў ваду такі шалапут, а назад трэба выносіць. Міліцыя не будзе мець спакою, а для адміністрацыі непрыемнасці пасыплюцца бы з рукава. Для п'яных басейн таксама мухалапка.

— Выйсце знойдзем. Напусцім вады па жабін жывот, каб і лежачы не мог утапіцца.

1964 год

На двары залатая восень, пра басейн некаторыя нават прызабылі, а моладзь ганяецца па далёкіх рэках.

Іржавеюць канькі!

— А прычым тут канькі?

Міхалоўская моладзь уносіць рацыяналізацыю: зімою басейн пераўтварыць у каток. Нецярпіцца ёй пагойсаць на каньках па лёдзе.

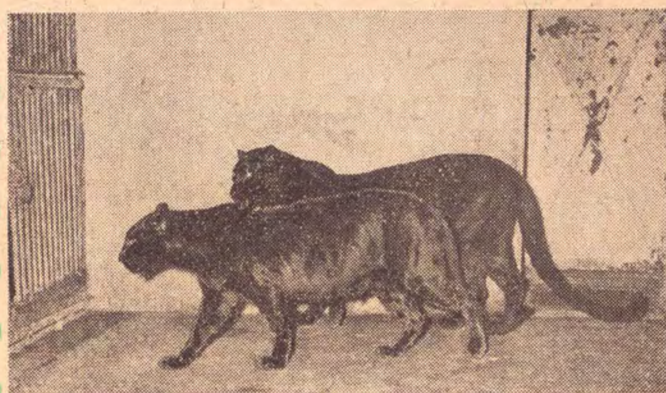
— Мы распухлі ад ініцыятывы...

— Яно то так, ініцыятыва ў Міхалове цвіце-расцвітае, а для працы няма часу.

— Не, браток, не абражай нас. Тут беластоцкае ПЗУ падвяло нас пад Якімаву хату — абяцала сто тысяч падмогі на аплату майстроў і хвастом накрылася...

— Яно то так, відаць, ПЗУ баіцца, каб часамі не плаціць за пажары і ўтопленнікаў. Думае: не дамо збудаваць басейна, не будзе вады, а калі не будзе вады, тады не будзе ані пажараў, ані ўтопленнікаў.

Дзядзька Лявон

Лодзкі Заалагічны парк мае 1200 прадстаўнікоў фауны ўсяго свету (па-за Антарктыдай), прадстаўляючых сабой 250 розных гатункаў. Заапарк наведала ад 1945 г. больш 6-ці мільёнаў асоб.

На здымку: чорная пантэра. Адносіцца яна да найбольш драпежных з сям'і катоў і засяляе лясістыя і горныя мясціны Афрыкі і Паўднёвай Азіі.

па

Песні па заяўках

Па просьбе Аліны Пятровіч, Ніны Леўчук з Чаромухі, Грышы Наумюка з кал. Тынкоўшчына, Лёні і Сярожы Вашун з вёскі Койлы, Гайнаўскага павета, змяшчаем польскую песню

PIOSENKA Z PRZEDMIEŚCIA

Klaksony aut spłoszyły noc za wcześnie,
Klaksony aut wciąż koncertują w mieście.
Miniony dzień sto różnych osób goni,
Lecz co obchodzą one właśnie mnie?

Nie dla mnie
sznur samochodów —
niech dalej jadą wprost przed siebie!
Nie dla mnie,
bo szukam ciebie
i nie wiem jak odnaleźć zgubiony ślad.
Nie dla mnie
sezamy ulic
i kolorowych świateł gwiazdy.
Nie dla mnie
ta noc nad miastem,
gdy ciebie nie ma tu przy mnie, cóż wart jest świat?

Gdzieś jest mój księżyc, moje jest przedmieście
Gdy wrócę tam odnajdę Cię nareszcie.
Opowiem ci, jak długo Cię szukałem,
a ty po prostu znowu uśmiechniesz się.

Nie dla mnie
sznur samochodów —
niech dalej jadą wprost przed siebie!
Nie dla nas,
bo kocham ciebie
i już niczego dzisiaj nam nie jest brak.
Nie dla nas
sezamy ulic
i kolorowych świateł niebo.
Niczego
nam nie potrzeba
gdy mamy siebie, to mamy już cały świat!

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-89, centrala i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK nie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki „Ruch" Nr 102-7-151 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocza granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46, Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458. Bltk L-1